

Philiatriens Fremstilling

af

DAAREVÆSENETS BEHANDLING

den jydsk og roeskildske Stænderforsamling.

Aftrykt af Selskabets Forhandlinger.
Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri,
1845

Det er karakteristisk for Samfundets forskjellige Udviklingsgrader, at, saalænge disse indtage et ringere Trin af Cultur og Civilisation, trænges de egenlig humane Interesser tilbage. Paa Nationernes lavere Standpunkt er det kun Kraften, den physiske eller den aandelige, som veed at skaffe sig Anerkjendelse; de, der mangle denne, ere overladte til sig selv, til Svaghedens Skjebne. Efterhaanden, som Samfundet skrider frem til en mere udviklet og ordnet Tilstand, begynder det at antage sig dem, som ikke kunne sørge for sig selv, Börn, Fruentimmer og Gamle. Paa et endnu höiere Trin af Samfundsordenen lader man det være sig magtpaaliggende at oprette Anstalter, hvori Syge og Fattige, som mangle anden Hjælp, kunne optages, pleies, helbredes eller efter Omstændighederne forsörges. Men det bliver altid et mærkeligt Træk i Folkenes Liv, at, medens man allerede længe har udstrakt sin Omsorg til dem, som mangle Livets materielle, legemlige Goder, til Syge, Fattige og lignende

2

Trængende, saa er det först Nutidens mægtige Fremskridt i Oplysning og Dannelse, i Staternes Cultur, som have bragt disse til at kaste et Blik ogsaa paa saadanne hjælpelöse Medlemmer af Samfundet, som lide den Trang, der er meget værre end alle legemlige ulykker, Trang paa Sjælen, hvad enten denne ytrer sig som Forbrydelser eller Sjeelssygdomme. Kunster og Videnskaber bidrage vistnok i höi Grad til Menneskeslægtens Fremgang og udgjöre forsaavidt vigtige Midler i Humanitetens Tjeneste; men desuagtet har dog den ved disse betingede Aandskultur bestaaet længe uden at yttre nogen direkte og særdeles Indflydelse paa hine i en dybere Forstand humane Interesser, Det er först den sidste i mange Henseender nye Retning i Samfundets Udvikling, i Udviklingen af og Interessen for det i ædlere Forstand Menneskelige, som har kaldt tillive de af Humanitetens inderste Rod udsprungne Bestræbelser for Demoraliserede, Forbrydere og endelig for – Sindssyge.

Man troede i lang Tid, at Staten ikke havde andre Pligter mod Forbrydere end paa bedste og letteste Maade at værne sig imod dem, og man lededes ogsaa ganske af de samme egoistiske lidet menneskelige Motiver i hele Behandlingen af de Sindssyge. At blive af med dem, at sikkre sig imod dem, derpaa kom alt an, og i dette indskrænkede Öiemed indespærrede man dem i mørke Kjældere, i Lænker og jernfaste Bure. I en anden og senere

Periode begyndte man vel at sørge for mere menneskelige Detentionsanstalter, men, da disse vare aldeles uskikkede til at opfylde den væsentligste Pligt, det Offentlige har imod Afsindige, den at helbrede dem, saa indseer man, hvor langt de endnu vare fra at fyldestgjøre retfærdige Fordringer. Det var egenlig kun endnu den reent materielle Deel af de Sindssyges Interesser, man varetog, og Omsorgen herfor var overladt til engere

3

Kredse, til Private eller Communer, som i Følge deres Stilling ikke formaae at hæve sig til et universelt og overskuende Standpunkt. Endelig frembröd den 3die Periode, da Staten eller Regjeringen begyndte at føle, at det var dens egen Pligt, at antage sig disse Ulykkelige og dertil at benytte alle de Midler, som et civiliseret Samfund har i sin Magt, Fra dette Öieblik unddroges Daarevæsnet fra Privates og Communernes eensidige, uharmoniske og mangelfulde Behandling, som i lang Tid lagde uoverstigelige Hindringer i Veien for denne Sags Fremgang til et alsidigt og humanit Standpunkt – fra denne Tid skriver sig paa den ene Side Udgivelsen af egne Love for Daarevæsnet, efter hvilke dettes Forhold ere ordnede paa en til Nutidens Erkjendelse svarende Maade, og navnlig underlagte Statens direkte Ledelse; paa den anden Side Oprettelsen af Daareanstalter efter de Principer, som Humanitet og Psychiatriens senere Udvikling medføre – i denne Tid endelig hörtes fra Autoriteternes Side saadanne Yttringer, som i Frankrig, at den nye Daarelov er et Æresmindesmærke for dette Land, i Belgien, at Udsættelsen med at forbedre det offentlige Daarevæsen maa ansees for en Humanitetsforbrydelse.

Man vil saaledes see, at Daarevæsnet ligesom Fængselsvæsnet paa en vis Maade kan tjene som et Barometer for et Folks og en Regjerings Udvikling. I vort Fædreland ere vi, hvad Daarevæsnet angaaer, ikke komne videre, end at dette for Tiden intetsteds er Gjenstand for Regjeringens direkte Omsorg, men alle vegne findes overladt dels Communevæsnet, dels endog Privates vilkaarlige, lidet controllerede, paa flere Steder umenneskelige, saagodtsom alle Steder aldeles uhensigtssvarende Behandling. Söger man nu at sammenfatte i eet Overblik hele den uheldige Stilling, hvori Daarevæsnet her i Landet befinder sig,

4

og spørger om Grunden dertil, saa maa Svaret blive: fordi det er ordnet ikke som en Stats sag men som en Privat- og Communesag, ikke ordnet fra det universelles alsidige, men, fra det particulæres eensidige Standpunkt. Daarevæsnet er en Institution, hvis økonomiske Side kan varetages af Staten enten under den ene eller anden Form, enten ved Bidrag fra Finanserne eller ved normerede Communalafgifter, men hvis hele Organisation maa bestemmes efter Principer, som udgaae fra et videnskabeligt og humanit Standpunkt. Paa dette kan kun den overordnede Statsstyrelse sætte sig; den har til sin Raadighed og kan benytte alle nödvendige Kræfter, medens Communerne dels hverken have eller kunne have disse til deres Tjeneste, dels vanskelig blive enige om Principerne, dels ifølge deres Stilling hildes mere af

ökonomiske Hensyn, end Sagens fyldestgjørende Behandling vil være tjent med.

Følgerne af denne Daarevæsnets mislige Stilling ere for det Første blevne, at Statsregjeringen aldrig har underkastet samme en almindelig overskuende Undersøgelse, Den har vel haft Öiet henvendt paa, at ikke altfor store og paafaldende Misbrug ere gaaede i Svang; den har i det mindste om ikke forebygget, saa dog søgt at standse saadanne, hvor dens Opmærksomhed er bleven henledt paa samme; den har af og til fæstet Blikket paa en enkelt Anstalt og søgt at forbedre denne; men al denne Control er dog kun bleven mangelfuld og uharmonisk, fordi dens Opgave har været, at kontrollere et slet Princip i dets mangfoldige og forskellige Yttringer, istedetfor at gjøre sig til Herre over selve Principet, hvis Yttringer da for største Delen vilde ordne sig af sig selv. – Den anden hermed nöie sammenhængende Følge er, at en almindelig Lov for Daarevæsnet fattes. Vel har man enkelte adspredte Bestemmelser i Lovgivningen, men den Aand, som gennemtrænger disse, maa tydes fornemmelig som en Bestræbelse efter at sikre det

5

Offenlige mod de Sindssyge, i stedet for at udtale den Grundanskuelse, at de Afsindige maa betragtes og behandles som Syge, at Hovedforpligtelsen mod dem er den, at helbrede dem. Som Loven er, saaledes ere i Reglen ogsaa de, der ere denne underordnede. Det er derfor man ikke sjelden bliver Vidne til Sindssyges oprørende Mishandling af Private, hvis Synskreds ikke engang har hævet sig til Lovens indskrænkede Synskreds – det er derfor man endnu oftere møder Kulde og Ligegyldighed for de Sindssyge og som Følge heraf en utilstrækkelig og forkeert Varetagelse af deres Interesser – det er derfor man træffer paa Bure for Afsindige, om hvilke selv Daaresagens Modstandere tilstaae, at hines Stilling i disse er elendig og ynkværdig – det er endelig derfor man under Indflydelse af formaaende, i denne Sag ukyndige og vildledte Mænd og med den i dette Punkt utilstrækkelig oplyste Statsregjerings Sanction har endog i den senere Tid ladet emanere Bestemmelser, der af Kyndige stemples som en Calamitet, idet man har billiget Vedligeholdelsen af de bestaaende og Oprettelsen af ny Smaaanstalter for Sindssyge, i hvilke den sidste Gnist af den tiloversblevne Forstand maa udslukkes.

Den tredie Følge endelig af Daarevæsnets mislige Standpunkt er, at hensigtsmæssige Anstalter, der kunne sammenlignes med andre civiliserede Landes, hos os mangle. Den der lider af de færreste Mangler er som bekjendt den bistrupgaardiske Anstalt, men selv om denne har en af dens egne Direktører offentlig tilstaaet, at den trænger til en fuldkommen Reorganisation og hermed til en fra Fattigvæsnet sondret særskilt Bestyrelse, og han har ved denne Tilstaaelse fældet Dommen over Daarevæsnets Stilling her i Landet selv der, hvor Ankerne mod det Bestaaende ere de færreste. Men om ogsaa denne Embedsmands Votum toges til Følge, saa vil hiin

6

Anstalt endnu forblive under en Communalbestyrelses overordnede Direktion; denne vil faae en overveiende Indflydelse paa dens Forhold saavel ved dens Omdannelse som i Fremtiden, og denne Bestyrelse kan ikke sætte sig paa det rette Standpunkt og har ikke til sin Tjeneste de Kræfter og den Indsigt, som Regjeringen fornuftigviis maa antages at ville benytte. Dertil kommer, at Communalbestyrelsen ifølge sin complicerede af mange tildeels stridige Elementer sammensatte Organisation og sin i flere Henseender begrændsede Stilling lammes og indskrænkes i sin Virksomhed, idetmindste naar Talen er om mere end ganske almindelige Foranstaltninger. Flere for det Offenlige i höi Grad vigtige Communalindretninger, som gjennem en Række af Aar have været Gjenstand for ufyldestgjørende Forhandlinger, afgive noksom Vidne herom, og dog angaae disse væsenligt materielle Goder, som en Communalbestyrelse efter sin Natur maa have baade meest Indsigt i og störst Interesse for.

Men er Bidstrupgaard, denne Danmarks bedste Daareanstalt, endnu saa mangelfuld, hvorledes maa da Tilstanden i denne Henseende være i de andre Dele af Landet? Man mangler her saa godt som ganske Helbredelsesanstalter, og man nödes derfor ofte til at anbringe Sindssyge i de smaa Detentionsanstalter. Deels ere nemlig de pecuniære og andre i Forholdenes Natur grundede Vanskeligheder med at faae en Sindssyg transporteret til en större, ofte langt fraliggende Daareanstalt saa store, at de enten slet ikke eller kun med betydelig Besvær og Tabet af den förste gunstige Tid kunne overvindes, og i en fristende Modsætning hertil staaer den Lethed og Bequemhed, hvormed Patienten kan bibeholdes i den forhaandenværende Detentionsanstalt, deels er det vanskeligt at drage Grændsen mellem en Helbredelig og Uhelbredelig, selv for en dygtig Psychiater, men endnu vanskeligere for en Læge, der er

7

ukyndig i Psychiatrien (og dette er Tilfældet med næsten alle de ved saadanne Detentionsanstalter ansatte Læger), endelig aldeles uoverkommeligt for en Amtmand, hvis Decision ofte udöver betydelig Indflydelse herpaa, Anbringes nu en curabel Sindssyg længere end höist fornöden i en saadan Anstalt, da maa dette gjøre en meget uheldbringende Virkning paa hans Tilstand og fremtidige Udsigt til at gjenvinde sin Forstands Brug. En Sindssygs Helbredelse udkræver nemlig ganske andre Midler, end almindelige Syges, og hertil hörer först og fremmest Behandling af en psychiatrisk Læge og Ophold under Forhold, hvori de tidligere ugunstige Indtryk kunne udslettes, og Patientens forstyrrede Sindsstemning föres tilbage til den naturlige Ligevægt. Men disse Hovedbetingelser fattes aldeles ved de smaa Detentionsanstalter. Ja ikke engang for de Incurable ere disse hensigtsmæssige; de mangle for det Förste fornödent Lægetilsyn, thi selv til Behandlingen af en Incurabel udfordres Kundskaber og Erfaring, som de færreste Læger ere i Besiddelse af, og disses Tid er desuden optaget af andre Pligter; dernæst et tilstrækkeligt Tilsynspersonale, og som Følge heraf nödes man af og til at binde de Sindssyge, eller underkaste dem lignende Medfart, hvilket under andre

Omstændigheder vilde være unødvendigt og forkasteligt; endelig haves ikke den fornødne og passende Beskjæftigelse ved Arbeide etc. for de i samme optagne Patienter. Vi mindes herved, at en Amtmand, som havde Sæde i den roskildske Stænderforsamling, gjorde Indsigelse mod den ved Brugen hævdede Benævnelse: en Detentionsanstalt, og i dets Sted foreslog at sige en Opbevaringsanstalt. Vi maa for vor Part protestere mod en saadan skuffende Navneforandring; thi en slet Ting bliver ikke bedre ved at anvende et mildere Navn, tværtimod vildleder dette Folks Omdømme. Navnet: en Detentionsanstalt, er efter vor fuldeste Overbeviisning baade sand og træffende, naar

8

det bruges om hine Smaaanstalter, thi de Ulykkelige, som indespærres i samme, behandles der som Fanger, men ikke som Syge. Hvorledes maa nu Forbedringen af disse Forhold blive, saa længe man gjør Sogneforstanderskabers og Amtsraaders Betænkninger til Basis for Sagen, Autoriteter, som med den bedste Villie og de største Evner ere ude af Stand til at bedømme og afgive en paa gyldige Motiver støttet Mening herom, og hos hvem der er saa stærk Opfordring til at tage fortrinligt Hensyn til de Ökonomiske Forhold. Det er fra Staten Reglen bör udgaae, medens den specielle Styrelse kan overlades til det Communale, men det forholder sig nu næsten omvendt, at Reglen udgaaer fra det Communale, og Regjeringen dertil föier sin Styrelse af Specialiteter.

Vi gaae nu over til at see, hvorvidt denne Sags Behandling i Stænderforsamlingerne svarer til de af os opstillede Principer. Det smerter os, at vi herved nödes til at fremstille og blotte feilagtige Domme og Meninger, men dette er nödvendigt til vor Hensigts Opnaaelse: at oplyse Offenligheden om denne Sags uheldige Stilling.

Da Selskabet Philiatrien til den sidst afholdte Forsamling af Östifternes Provindsialstænder indgav et Andragende om en Reorganisation af hele Landets Daarevæsen, ventede det ikke at komme i den Nödvendighed yderligere at skulle forsvare de Anskuelser, som dette Andragende indeholdt. Man antog det for almindelig anerkjendt af alle oplyste Mænd, at de Foranstaltninger, der hidtil hos os ere trufne til at helbrede og opbevare de ulykkelige Sindssyge, stode saa langt tilbage for de Fordringer, som Humaniteten i saa Henseende opstiller, at man ikke kunde tænke sig Muligheden af, at Östifternes Stænderforsamling, som stedse er bleven lovprist for sin Intelligens, skulde afvise et Forslag, der saa ganske hvilede paa en intelligent Basis, paa Humanitetens og

9

Videnskabens uafviselige Fordringer. De i samme indeholdte Begjæringer forekom os saaledes ikke blot begrundede heri, men ydermere motiverede ved det Resultat, der var Fölgen af samme Sags Behandling i den nærmest foregaaende jyske Stænderforsamling, Desuagtet stödde vort Andragende paa Hindringer, som deels enkelte Deputeredes mindre alsidige og omfattende

Anskuelse af Sagen, deels andre Deputeredes materielle Synspunkt opstillede, og herved faldt dette Forslag trods det grundige og omfattende Forsvar, som det erholdt af Producenten, der tillige var Referent i den Comite, der eenstemmig var nedsat til at behandle Andragendet. Philiatrien vilde svigte det Kald, for hvilket dens Medlemmer arbeide, ifald den herefter opgav at virke for dette vigtige Maal, og saameget mere som de ulykkelige Sindssyge ikke selv kunne tale deres Sag og derfor ikke bör tabe deres Medvirken, som ere de nærmeste til at yde dem Bistand, om det ogsaa synes, at de folkekaarne Deputerede endnu ikke tilfulde have fattet Sagens Betydning og Vigtighed. "Det var i Östifternes Stænderforsamling for 1838 at Daarevæsnet först blev bragt paa Bane, idet den daværende Deputerede for Helsingör, Etatsraad Stenfeldt, indgav et Forslag om „en Udvidelse af Bidstrupgaards Hospital for Gale og Afsindige til en Opbevaringsanstalt for saadanne Ulykkelige fra Sjællands og Lolland-Falsters Stifter samt, fra Færöerne, Island og Colonierne." Strax ved Forslagets Fremlæggelse viste det sig, at fornemmelig de oekonomiske Hensyn vilde gjøre sig gjaeldende. Proprietair Tutein erklærede sig imod Nedsættelse af nogen Comite af den Grund, at man ikke kunde gjøre nogen Calcule over de Omkostninger, som til Sagens Udförelse kunde medgaae. Den kongl. Commissarius fremsatte en deel Betæneligheder og udtalte sig allerede da bestemt for Vedligeholdelsen af de bestaaende

10

og Oprettelsen af nye Detentions-Anstalter, som han fornemmelig med Hensyn til „den mindre Bekostelighed" fandt langt mere tilraadelige, uden at enten Proponenten eller noget andet af Forsamlingens Medlemmer sees at have fremstillet det Forkastelige ved slige Detentions-Anstalter. Allerede dengang yttrede Amtmanden over Præstö Amt, Kammerherre Neergaard, „at der ikke var nogen Mangel i Henseende til at faae en temporair Vanvittig hensat til Cuur i en offentlig Anstalt, men at det vel maaske kunde være ønskeligt, at der fandtes en Anstalt, hvori de saakaldte Bindegale, af hvilke Skade og Ulempe var at befrygte, kunde hensættes til Opbevaring". Det var derfor strax et mindre gunstigt Varsel, at Amtmand Neergaard med et betydeligt Stemmeantal fik Sæde i den Comite, der nedsattes til at behandle Forslaget, i hvilken desuden Proponenten og Justitsraad Povelsen valgtes til at indtræde. I selve Comiteen fremtræder ogsaa denne Amtmand Neergaards uheldbringende Anskuelse; thi, medens de to andre Medlemmer udtale sig for den stillede Proposition, afgiver han et separat Votum, der ikke tilfulde vidner om den Alsidighed og Indsigt, som vilde være ønskelig. Han ytrer nemlig i dette, at han ikke skjönner, at der er nogen paatrængende Nödvendighed i at have et saadant Hospital for de helbredelige Sindssvage", fordi nemlig Direktionen for Bidstrupgaard hidtil ikke har gjort Vanskeligheder for Optagelsen af saadanne, naar „den kun har den fornödne Vished for Betalingen – „og selv om der nogensinde skulde nægtes Plads enten paa Bidstrupgaard eller samtlige Hovedstadens övrige vel udstyrede, Helbredelsesanstalter, saa maatte vel et andet privat Locale kunne forskaffes i Hovedstaden eller i Nærheden af

Stæder, hvor det fornødne Lægetilsyn kunde have." Derimod troer han nok, det kunde være ønskeligt at have Hospitaler

11

til at opbevare incurable Afsindige i, hvilke da skulde indrettes enten blot amtsviis eller for flere Amter eller endog Stifter i Forening, kun ikke for Præstö Amt, hvis Sygehuus har en Afdeling for Vanvittige, som han antager for tilstrækkelig, hvorfor han ogsaa foreslaaer kun at andrage paa, „at der maatte oprettes et fælles Hospital for uhelbredelige Sindssvage for de Dele af Östifterne, for hvilke ingen saadan Anstalt i Forveien maatte have." Det sees saaledes, at Amtmand Neergaard ikke vil have taget Hensyn til offentlige Foranstaltninger, hvorved der paa bedste Maade kunde sørges for Helbredelsen af de Sindssvage, men at han tænker sig Statens Opgave i denne Henseende at være fyldestgjort, naar de „Bindegale" gjøres uskadelige og de Helbredelige, om de ogsaa maatte nægtes Optagelse i Bidstrup, henvises til et eller andet „privat Locale, som vel maatte kunne forskaffes" et eller andet Sted. Dog skyldte vi at bemærke, at Amtmand Neergaard selv tilstaaer, at „de Afsindiges Tilstand ved Opbevaring hist og her i private Huse og i dertil bestemte særskilte Indretninger eller i Daarekister ved Stiftshospitalerne og Tugthusene sandsynligviis ofte ikke er den bedste." – Under Sagens Behandling yttrede kun meget faa Medlemmer sig og det med Undtagelse af Referenten, Justitsraad Povelsen, og Proponenten, næsten blot om Sagens økonomiske Side, uden at det synes, at Nogen har gjort opmærksom paa det Krav, som den fra Humanitetens Standpunkt maatte have paa Forsamlingens Interesse. Det kan derfor ikke have overrasket Nogen, at Forsamlingen kom til det sørgelige Resultat, med 35 Stemmer imod 23 at forkaste Majoritetens Indstilling og med 32 Stemmer imod 28 at antage Amtmand Neergaards ovenfor anførte Indstilling, der saaledes blev den af Stænderforsamlingen indgivne Petition, i hvis Præmisses der endog anföres, at Forsamlingen „ikke har villet

12

foreslaae Oprettelsen af et almindeligt Hospital for alle Sindssvage deels af finansielle Hensyn, deels fordi man ikke antager, at der til en saadan Anstalt gives en paatrængende Nödvendighed med Hensyn til de helbredelige Sindssvage."

Man maa oprigtigen tilstaae, at der er begaaet en Forseelse fra samtlige Lægers Side, idet der ikke strax efter dette Udfald af Sagen i den nævnte Stænderforsamling er skeet nogen Remonstration, hvorved det blev oplyst for Regeringen og Folket, til hvilke sørgelige Resultater det vilde före, naar man i denne Sag betraadte den af Stænderforsamlingen foreslaaede Vei, Det havde vistnok nærmest været det kgl. Sundhedscollegium, som maatte föle sig kaldet til at antage sig Sagen og hvis Stemme man ogsaa maatte vente at ville have størst Vægt hos Regjeringen; men, fordi dette Collegium taug, burde rigtignok ei heller andre Læger, der fölte Betydningen af Sagen, have undladt at

underkaste den en offentlig Discussion. Philiatrien, som ved flere Leiligheder har udtalt sig angaaende vigtige Reformer og Foranstaltninger af lægevidenskabelig Natur, iagttog dengang en Taushed, som man nu maa beklage, hvorved det dog maa bemærkes, at Selskabet har henvendt sin Opmærksomhed herpaa ved i Aaret 1841 at udsætte en Præmie for en fyldestgjørende Besvarelse af Spørgsmaalet om, hvilke Foranstaltninger der dels fra det Offenliges dels fra Privates Side kunde træffes for at tilvejebringe en bedre Behandling af de Sindssvage. Dr. Hübertz indleverede en Besvarelse, der vel ikke af Selskabet fandtes at have opfyldt de Betingelser, man ansaae nødvendige til at erholde den udsatte Præmie, men som dog indeholdt vigtige og værdifulde Oplysninger og Forslag, hvorfor der ogsaa af Selskabet tilkjendtes ham en mindre Belønning for at lette Udgivelsen af Skriftet. Det fortjener i det Hele at udhæves, at Dr. Hübertz i at samle Bidrag til

13

en sand Skildring af de Sindssvages Forhold og Behandling her i Landet har viist en Interesse og Iver, der ikke altid har erholdt den Paaskjønnelse, den fortjente; men ikke heller han synes i Tide at have været opmærksom paa de ugunstige Resultater, man kunde befrygte at ville blive Følgen af Sagens Behandling i den ovenomtalte Stænderforsamling.

Spørgsmaalet synes dengang ikke at have været ret klart for de fleste Læger, og dette har vistnok ogsaa været Grunden til, at der ikke fra deres Side skete noget Skridt for at oplyse Urigtigheden af det Resultat, hvortil Stænderforsamlingen var kommen. Det kan derfor kun forsaavidt forundre os, at Regjeringen gik ind paa den indgivne Petition, som den ikke af egen Drift forud havde indhentet Betænkning fra saadanne competente Læger, som kunde have en fuldbegrundet Mening om Sagen. Der udkom saaledes en kgl. Resolution af 7de Juli 1840, hvorved det blev befalet, at der for Sjælland og Möen samt Lollands-Falsters Stift skulde oprettes een eller efter Omstændighederne flere smaa Detentions-Anstalter for Sindssvage – hvilket ogsaa skete i Nestved, Sorö og Holbek, efterat Amtmændene for de respective Amter ifölge den kgl. Resolution vare sammentraadte og efter indbyrdes Conference havde afgivet en Betænkning denne Sag vedkommende. Det maa herved være paafaldende for Enhver, at man i et hovedsagelig medicinsk Anliggende beordrer Amtmænd at træde sammen, men aldeles ikke benytter Medvirkningen af vedkommende Physiци*). Hvad dernæst Sagens Udfald an-

Som man seer af Collegiatidenden, synes det danske Cancelli imidlertid endnu stedse at ansee det overflödigt at höre Medicinal-Autoriteternes Mening i denne Sag. Der er nemlig af dette Collegium under 25de Februar d. A. tilskrevet samtlige Amt-mænd og Stiftsövrigheder i Jylland for af den at erholde, Oplysninger om de Foranstaltninger, der i de deres Tilsyn undergivne Hospitaler ere föiede til Vanvittiges Opbevaring og eventualiter til deres Helbredelse samt nöiagtig og motiveret Betænkning angaaende disses Hensigtsmæssighed og Tilstrækkelighed og hvad der

videre efter vedkommende Hospitals Ressourcer kunne gjøres for Öiemedet." Til at give saadanne Oplysninger og motiverede Betænkninger" skulde man dog antage Physici bedst underrettede.

14

gaaer, da tør man med Sikkerhed antage, at enhver i denne Henseende oplyst Læge fra Begyndelsen af har beklaget Oprettelsen af disse smaa Anstalter, og det havde derfor været meget at Önske, at Regjeringen, inden den sanctionerede den af Amtmændene foreslaaede Plan, vilde have hört det kgl. Sundhedscollegium og de Læger, som ifölge deres særegne Stilling maatte antages at være meest kompetente til i denne Sag at afgive deres Vota. Med Hensyn til dette Spörgsmaal have vi med høj Grad af Forundring læst de Ytringer, som Bankdirecteur Bang i den sidst afholdte roskildske Stænderforsamling udtalte, og til hvilke vi senere skulle komme tilbage.

Efterat den ovenfor omtalte Resolution af 7de Juli 1840 var afgivet, kom Daarevæsnet ikke paa Bane i nogen af vore Stænderforsamlinger förend i Sommeren 1844, da Apotheker Köster indgav et Andragende om, „at der maatte oprettes en efter Tidens Fordringer og Videnskabens Standpunkt. liensigtsmæssig Helbredelsesanstalt for Sindssvage i Jylland, og i Forbindelse dermed indrettes bedre Bevaringsanstalter for uhelbredelige Afsindige, samt at de derhen hörende Dele af Lovgivningen maatte undergaae passende Forandringer“, – ligesom ogsaa Justitsraad With indgav et lignende Andragende om, „at der for Jylland maa oprettes en Helbredelses-Anstalt for Sindssvage, og at der maa blive udarbejdet en ny Lov om Daarevæsnet. I Motiveringen af det sidste af disse Forslag antoges Störrelsen af det foreslaaede Hospital at burde være beregnet paa omtrent 100 Personer; og med Hensyn til den anden Deel af Forslaget, som angaaer en ny Lov for

15

Daarevæsnet foreslaaer Proponenten, at det skulde gjøres til Pligt for alle Familiefædre og Huusværter eller deres Nærmeste at anmelde ethvert indtræffende Tilfælde af Sindssvaghed for Politimesteren, som da maatte foranstalte den Syge undersøgt af Districtslægen eller Physicus, paa hvis Bedömmelse det da igjen maatte beroe, om Patienten skulde behandles hjemme eller sendes til Hospitalet. – Den kgl. Commissarius modtager disse Andragender med den Bemærkning, at Jylland dog ikke aldeles mangler Anstalter, i hvilke de Sindssvage kunne faae en hensigtssvarende Behandling, „om de end ikke ere fuldkomne Helbredelsesanstalter“, og nævner som saadanne Daare-Anstalten i Ribe og Randers, „muligen ogsaa flere“ – „i det mindste“, tilföier han, „ere de nu af en ganske anden Beskaffenhed, end de tidligere vare, skjönt de vel ere langt fra at være fuldkomne.“ Han beklager dernæst at man har lagt for megen Vægt paa et Arbejde af „en privat Mand“, Dr. Hübertz, og giver et Slags Kritik over dette Arbejde; derpaa gjør han nogle Bemærkninger med Hensyn til den Maade, hvorpaa Justitsraad With har foreslaaet Udgifterne til den proponerede Anstalt udredede; og endelig gjør

han nogle, som det synes os, velbegrundede Indvendinger imod den offentlige Control, With vil have de Familier underkastede, i hvilke maatte forekomme Tilfælde af Sindssvaghed. – Efterat derpaa Köster, With og Biskop Tage Müller fra Ribe have talt for Andragenderne, beslutter Forsamlingen eenstemmigen Nedsættelsen af en Comitee, hvortil de 3 nævnte Medlemmer bleve udvalgte; i deres Foredrag findes imidlertid et Forsvar for de smaa Detentions-Anstalter for uhelbredelige Sindssvage, og navnlig tildele Apotheker Köster fra Randers og Biskop Tage-Müller fra Ribe hver for sig de bestaaende smaa Hospitaler for Sindssvage i Randers og Ribe en Ros, som vi ikke kunne istemme. Den nedsatte Comitee billigede Justitsraad Withs

16

Andragende og foreslog som Følge deraf Indgivelsen af en Petition, der, foruden et Forslag om, hvorledes Omkostningerne burde udredes, skulde gaae ud paa, a) „at en Helbredelses-anstalt for omtrent 100 Personer maatte blive oprettet i Jylland“, b) „at de Hospitaler, hvor nu ingen Opbevaringssteder for Vanvittige findes, maatte paalaegges at indrette saadanne i Forhold til deres Midlers Störrelse“, c) „at en ny Lov om Daarevæsenet maatte blive udarbejdet og forelagt Stænderne ved næste Forsamling.“ – Comiteen har saaledes allerede givet Propositionen en Tilsætning (den under b anførte), hvoraf man maatte befrygte de samme uheldbringende Følger, som af den af Östifternes Stænderforsamling i 1838 indgivne allerunderdanigste Petition, nemlig Oprettelsen af flere smaa Detentions-Anstalter. – Discussionerne vare meget vidtløftige og udfyldte næsten aldeles et heelt Möde, men dreiede sig næsten ene og alene om, hvorledes man skulde sikkre Amtsfattiggasserne for ikke at komme til at yde noget Bidrag dertil, og hvorledes man ogsaa, om muligt, skulde sikkre Hartkornet for ikke at erholde noget synderligt Paalæg til Öiemedets Opnaaelse. Vi maa fremdeles med Beklagelse fremhaeve, at to af Forsamlingens Medlemmer, Godseier Nyholm og Kammerherre Lüttichau sögte at lamme Forsamlingens Interesse for Sagen, dels ved at opkaste Tvivl om Muligheden af at erholde duelige Læger til at forestaae en saadan Anstalt, dels (den Sidste) ved at foreslaae Benyttelsen af en gammel Casserne eller et gammelt Palais i Horsens, som skulde omdannes til et saadant Hospital, og hvorved vel Noget kunde spares. — Det vilde dog i Sandhed vaare et særegent sörgeligt Phænomen, om ikke Danmark ligesaavel som andre cultiverede Lande skulde kunne gjöre sig Haab om at erholde Læger, der med Iver vilde offere sig til denne Green af Lægevidenskaben; denne Indvending blev derfor ogsaa imödegaet fra flere Sider

17

Kammerherre Lüttichaus Forslag, ved en Leilighed som denne at benytte gamle, uhensigtsmæssig beliggende Bygninger, for maaske at spare nogle faa Tusinde Rigsdaler med Fare for, at Anstalten ikke vilde komme til at svare til sit Öiemed, kunne vi naturligviis ingenlunde billige. – Iblandt dem, der med Comiteen udtalte sig med Varme og Kraft for Sagens Fremme, bør nævnes

Proprietair Jensen, Kjøbmand Ree fra Aalborg og Kammerherre Benzon. Begge de førstnævnte udtale sig meget bestemt om Jyllands Trang til en Helbredelses-Anstalt for Afsindige og om Beboernes Forpligtelse til at udrede de Udgifter, der ville blive nødvendige for at erholde en til del vigtige Öiemeds Opnaaelse tilstrækkelig udstyret Anstalt, samt at Forsamlingen „i saa Henseende ikke maa lade sig lede alene af materielle Hensyn“, og at „Hartkorns frygten“ i denne Sag ikke bör gjøre sig gjeldende. Kammerherre Benzon gjør det Forslag, at man först skal opfordre til privat Velgjörenhed, og at de forsamlede Stænderdeputerede i saa Henseende skulle foregaae med et godt Exempel. Vi maa vel med flere af de Deputerede formene, at et saadant Opraab ikke vilde have noget synderligt Resultat, ligesom vi ogsaa antage, at det ikke er Staten værdigt at recurrere til dette Middel for at udrede udgifterne til et Öiemed, til hvis Realisation den maa erkjende sig forpligtet; men man kan dog ikke andet end anerkjende de varme, priisværdige Yttringer, hvormed Khr. Benzon anbefaler Sagen.

Endelig fremtraadte Amtmand, Baron Rosenkrantz og opkaster, ligesom Amtmand Neergaard i Östifternes Forsamling, Tvivl, om man helst skulde have en større eller flere mindre Anstalter, og især om Tilveiebringelsen af de fornødne Penge til dens Anskaffelse og Indretning; han stiller derhos det Amendement, „at der blot skal petitioneres om, at der efter

18

forud indhentet Erklæring fra Provindsens Amdsraad og Communalbestyrelser maa tages under Overvejelse, om Oprettelsen af en Daareanstalt for Provindsen er tilraadelig, og hvorledes Udgifterne dertil rettest tilvejebringes“.

– – Vi see saaledes atter her en af de Mænd, der som Amtmænd have megen Indflydelse i den communale Sphære, endnu tvivle om Tilraadeligheden af en saadan Anstalts Oprettelse, og fremkomme med et Forslag, der selv i det allergunstigste Tilfælde vil have til Følge, at Sagen endnu i flere Aar vil blive udsat og blive endnu mere forviklet ved en Mængde Betænkninger fra Autoriteter, der deels ikke have tilstrækkelig Sagkundskab, deels ifølge deres Stilling ville lade de økonomiske Hensyn være de overveiende.

Ved den endelige Behandling af Sagen blev dette Amendement vel bekæmpet, – dog ikke med al den Kraft, som man kunde vente – af Comiteens Medlemmer, With og Tage-Möller, ligesom ogsaa af Jensen og Ree; navnlig karakteriserede With det, som om det „havde en forhalende Hensigt“ – en Bemærkning, Amendementsstilleren imidlertid modsagde; derimod blev det ivrigen understøttet af Kammerherre Lüttichau, ligesom det ogsaa fik Medhold af Proprietair Wandborg og Gaardeierne Black og Lydersen. Ved Afstemningen forkastedes med 33 Stemmer mod 17 Comiteens Indstilling, „at en Helbredelsesanstalt for omtrent 100 Patienter maatte blive oprettet i Jylland“ og med 43 imod 8, „at en ny Lov om Daarevæsenet maatte blive udgivet“; hvorimod dets Indstilling, „at de Hospitaler, hvor nu ingen Opbevaringssteder for Vanvittige findes, maatte paalægges at indrette saadanne i Forhold til deres Midlers Störrelse“ antoges med 49 Stemmer imod 2, og Baron Rosenkrantz's Amendement med 39 imod 12. Kortelig skildret blev altsaa Udfaldet dette, at

af Comiteens trende Indstillinger forkastedes de to, der kunde være af gavnlig Indflydelse paa de Sindssyges fremtidige Behandling,

19

hvorimod det tredie, af hvilket netop uheldige og Daarevæsnets fremtidige hensigtsmæssige Ordning hindrende Følger kunne udgaae, næsten eenstemmig blev antaget, ligesom ogsaa det stillede Amendement, der upaatvivlelig baade vil bevirke Sagens Udsættelse og lægge dens Ordning mange Hindringer i Veien, med stor Majoritet blev antaget.

Enhver der har gjenneumlæst det Extract, vi her have givet af Sagens Behandling i den viborgske Stænderforsamling for 1844, vil vistnok sande de Ord, hvormed Professor David senere i den roskildske Stænderforsamling karakteriserede den, nemlig, at den "begyndte paa et provindsielt og steg ned til et communalt Standpunkt." Den jydsk Forsamling kom her til det samme sørgelige Resultat, som Östifternes Forsamling i 1838, at anbefale Oprettelsen af smaa Detensions-Anstalter, for hvilke ingen bedre Forsvar ere fremkomne, end den kgl. Commissarius's Ytringer "at den Behandling, der i samme bliver de Afsindige til Deel, er meget humanere end den, saadanne Ulykkelige i en ældre Periode vare underkastede" og Hr. Kammerherre, Amtmand Neergaards Paastand, at "det endog er vitterligt, at en meget agtet Embedsmand i flere Aar har sin Datter i Nestved Opbevarings-Anstalt og er vel tilfreds hermed. – Belærte af tidligere Erfaring maatte vi saaledes have Grund til at befrygte, at Regjeringen ifølge det i den viborgske Stænderforsamlings Petition udtalte Önske, ligesom tidligere i Sjælland, saaledes nu ogsaa i Jylland vilde beordre Amtmændene at sammentræde og conferere om Oprettelse af nye og Udvidelse af de alt bestaaende smaae Detensions-Anstalter. Vi have ingen Grund til at antage én grundigere og mere uhildet Anskuelse af denne Sag hos Jyllands Amtmænd end hos Sjællands, og saa meget maa idetmindste være indlysende, at Amtmanden for Thisted Amt, Baron Rosenkrantz, saafremt han bibeholder sine i Stænderforsamlingen

20

ytrede Anskuelser, ikke vil kunne virke til at löse Opgaven paa en Maade, som Humanitet og Videnskab vil blive tilfredsstillet ved. Den kgl. Commissarius's Forsvar for de i Sjælland oprettede smaa Detentions – Anstalter vakte ogsaa Frygt for, at Regjeringen maaske, saafremt den ikke erholdt andre Oplysninger, vilde være tilbøielig til at gaae ind paa Oprettelsen af lignende Anstalter i Jylland. – Under disse Omstændigheder vilde Danmarks Læger have svigtet deres Pligt, ifald de ikke havde forsögt hvad der stød i deres Magt for at forhindre saadanne Foranstaltninger, som enhver oplyst Læge finder utilraadelige og skadelige. I Erkjendelsen heraf fremtraadte saaledes practiserende Læge, Selmer, – en Mand, der ved sin tidligere Stilling har haft Leilighed til at gjöre sig nöie bekjendt med en af Daarevæsnets vigtigste Anstalter her i Landet, og som ved flere Arbeider har viist, at han ikke har ladet denne Leilighed ubenyttet – i Ugeskrift for Læger med en Afhandling, hvori han belyste den mangelfulde Behandling i den jydsk Stænderforsamling

saavel af denne Sag i det Hele, som isærdeleshed med Hensyn til yderligere Oprettelse af de aldeles forkastelige, Öiemedet ikke fremmende men modstridende, smaa Detentionsanstalter, blandt hvilke endog „de, som laborere af de færreste Mangler, ere ret godt skikkede, om ikke til ligefrem at qvæle, saa dog til uformærkt at lade gaae til Grunde Alt hvad der endnu hæver den Afsindige over Dyret“ Endvidere er den Iver noksom bekjendt, hvormed Dr. Hübertz nu og tidligere har modarbejdet hine Smaaanstalter og viist, at de ikke blot ikke svare til Daareanstalters, væsenlige Formaal, men ikke engang ere anbefalelige i ökonomisk Henseende. Philiatrien endelig, der för har været saa heldig at see sine Forslag til Reformer i Danmarks Medicinalvæsen vinde Anerkjendelse, troede ogsaa nu at skyldte sin Videnskab og sit Kald at afgive

21

sin Stemme her, hvor den syntes at være saa höist fornöden. Selskabet indgav derfor til deri sidst afholdte roskildske Stænderforsamling et Andragende, hvori det udtalte den Overbeviisning, som det holder sig forvisset om enhver dannet og kyndig Læge deler, at de smaa Detentions-Anstalter, for hvis Oprettelse vore Stænderforsamlinger have udtalt sig, „fra det lægevidenskabelige Standpunct snarere maae betragtes som en Tilbagegang end som en Fremgang,“ og androg paa, at Forsamlingen vilde petitionere om:

1.

At det maatte behage Hans Majestæt at tage Manglerne ved hele Landets Daarevæsen i Forening og Trangen til sammes Reform under allerhöieste Overveielse og, efterat de fornödne Undersögelser ere forudgaaede, lade udarbejde et Forslag til en Reorganisation af Daarevæsnet i dets Heelhed og efter eensartede Grundsætninger, og at samme forelægges de næste Stænderforsamlinger.

2.

At der ved dette Forslags Udarbejdelse maatte benyttes sagkyndige Lægers Medvirkning, og at det ved Trykken bekjendtgjöres nogle Maaneder, inden Stænderne samles.

3.

At der ikke oprettes flere smaa Detentions-Anstalter eller anvendes mere end det höist nödvendige paa de bestaaende af forskjellig Slags og overhovedet ikke foretages nogen betydeligere Forandring i Daarevæsnets nuværende Indretning, förend samme maatte kunne ordnes i Overeensstemmelse med ovenstaaende förste Indstillingspunct.” –

Vi skjönne ikke rettere, end at dette vort Andragende er vel begrundet i de faktiske Forhold og ikke forlanger for meget; det gaaer kun ud paa at faae Sagen undersøgt og Behandlet af Læger, hvis Mening i en Sag af denne Natur ikke synes at kunné undværes. Den endelige Bedömmelse

vilde dog altid blive hos Stænderforsamlingerne, inden Regjeringen tog sin Beslutning – Selskabet var saa heldigt, i den Deputerede, som

22

paatog sig at producere Andragendet, Raadmand Prof. David, at træffe en Mand, der med et klart Overblik over Sagens Vigtighed og dens Stilling baade her og andetsteds forenede en varm Interesse for den og en særegen Dygtighed til at gjøre den anskuelig for Forsamlingen og stille den i dens rette Lys. Professor David tiltraadte Philiatriens Mening, at hvad der fornemmelig har stillet Daarevæsnet her i Landet paa et urigtigt Standpunkt, er, „at hele Sagen hidtil har været behandlet ikke fra Statens Standpunkt, men fra Communens,“ medens den dog efter sin Natur og Væsen maa henhøre mere under Statens end under Communens Omsorg. Disse vægtige Ord kunne ikke noksom udhæves imod alle hine eensidige communale Hensyn og Betragtninger, som gjorde sig gjældende saavel i den viborgske som roskildske Forsamling. Prof. David udvikler fremdeles, hvorledes den viborgske Forsamlings Behandling af Sagen, idet den tilraadte Oprettelsen af de uhensigtssvarende smaa Detentionsanstalter, væsenlig viste sig som communal og altsaa som ufyldstgjørende, væsenlig „bærer Præg af, at man ganske har seet bort fra, hvorledes Daarevæsnet i andre Stater betragtes fra Statens Standpunkt.“ Han viser, hvorledes den i den viborgske Forsamling faldne Yttring, at saadanne egne Love for Daarevæsnet, som man forlangte, ikke skulde findes i andre Stater, var feilagtig, at tvertimod „Bestræbelsen her efter overalt har gjort sig gjældende, at i England, Frankrig, Genf, Belgien og Holland ere i den senere Tid udgivne netop saadanne Love, som man her forgjæves har ønsket. Endelig udvikler Producenten den store Trang til Forbedring, der saavel med Hensyn til Mængden af Sindssyge, som hvad angaaer Psychiatriens hensigtsmæssige Udvikling findes hos os – og at det under alle Omstændigheder vil være rettest at suspendere

23

ethvert Indgreb, navnlig med Hensyn til Smaaanstalter, indtil Sagen i sin Heelhed er bleven undersøgt.

Vort Andragende begyndte saaledes under de gunstigste Auspicier, men mødte snart Modstand af en Mand, hos hvem vi beredvilligen anerkjende Iver for Sagen, men en Iver, som ikke noksom er understøttet af en klar og uhildet Indsigt, nemlig Fattigdirekteur Sager. Han kan saaledes, som Selskabet tidligere i en Afhandling i dansk Ugeskrift for 1844 Nr. 137 har gjort opmærksom paa, ikke frikjendes for med Eensidighed at hænge ved en Anskuelse, som maa overgive Daarevæsnet i Hænderne paa Communerne, hvorved til enhver Tid den materielle, økonomiske Side af Sagen vil faae en altfor overvejende Indflydelse. Vel er han tildeels enig med Philiatrien i at fordømme de smaa Detentions-Anstalter; men derimod antager han, at den kjøbenhavnske Commune skulde være istand til at træffe de Foranstaltninger og have Redebonhed til at udrede de Omkostninger, som Videnskab og Humanitet i dette Tilfælde kræve. – lövrigt synes Dirckteur Sager tildeels selv

at have fölt det Mislige i at forsvare denne Sags Bibeholdelse under Communalvæsenet og slaer derfor ind paa en besynderlig Udvei. Han finder saaledes, at den Mening, at Daarevæsenet ikke bör være et Communalanliggende, beroer "paa en Misforstaaelse af Begrebet om Communalanliggende i Modsætning til Statsanliggende." Han kan nemlig „paa ingen Maade skjønne, at der skulde være noget til Hinder for, at Sagen gjøres til et Provindsanliggende" og „som Autoritet for sin Mening" anfører han, at i „den store preussiske Stat, hvor der er gjort overmaade meget for Daarevæsenet," er Omsorgen herfor deelt imellem Provindserne, af hvilke saaledes Provindsen Sachsen har decreteret 200.000 pr. Thl. til Oprettelsen af en Daareanstalt, „Jeg maa saaledes formene," slutter han, "at Daareanstalter meget gjerne kunne være et Communalanliggende, naar blot Kommunen

24

har det behörige Omfang". Men, som Prof. David strax derefter viser, befinder Directeur Sager sig her selv i en „Misforstaaelse om Begrebet af Communal- og Statsanliggende." Communalanliggende ere nemlig saadanne ved hvis Behandling man er gaaet ud fra det communale Synspunkt, „hvis Anlæg, Indretning og Bestyrelse blot betragtes i Relation til de enkelte Communer – " Statsanliggende derimod, hvor Statens overordnede og alsidige Hensyn ere gjorte gjældende, ligemeget hvormange eller faa Individuer de angaae, om de ere anordnede for en Commune eller for en heel Provinds, I Frankrig ere saaledes Daareanstalterne provindsielle; men, da sammes Forholde ere behandlede fra Statens overordnede Standpunkt, ere de ikke destomindre Statsanliggende. Det samme er Tilfældet netop ogsaa i Preussen, hvorfra Directeur Sager har villet hente Forsvaret for sin Anskuelse; thi de provindsielle Daareanstalter i samme ere indrettede efter bestemte af Staten billigede Hovedprinciper, Deres Oprettelse og Indretning er ingenlunde overladt til de enkelte Communer, disses Forgydtebefindende og større eller mindre Midler, saaledes som Directeur Sager vil have Forholdet ordnet. Idet vi altsaa maa give Direktøren fuldkommen Ret i, at Daaresagen gjerne kan gjøres til et Provindsanliggende, naar kun et saadant Provindsanliggende behandles som et Statsanliggende, saa maa vi tilbagevise den Mening, at en saadan Behandling med Grund kan ventes at ville blive vort communale Daarevæsen til Deel ad den Vei, som Dir. Sager vil have den fört ind paa, thi det vil her möde og lammes af de communale Hindringer, som vi i vor Indledning have henpeget paa. Senere hen søger Directøren vel at rette „disse Misforstaaelser af Begreber" ved den Erklæring, at han i Grunden er „aldeles enig" med Producenten, hvad angaaer „Statens specielle Control" med Daareanstalterne, og at han i

25

sine Yttringer om, at „disse, naar Communerne have et tilbörligt Omfang, ogsaa kunne behandles som en Communesag" – „væsenlig har haft Hensyn til det Ökonomiske." Uden nu at tale om det Besynderlige i, at en Mand, – idet han vil bedømme Daarevæsenets Stilling her i Landet og Maaden, hvorpaa det

bör organiseres, og i disse Punkter stiller sig i en afgjort Opposition til Sagkyndige og til andre Landes Erfaringer, – at han selv röber sin eensidige Betragtning af Sagen ved den Erklæring, at han „væsenlig har talt om det Ökonomiske“ og altsaa om Sagens mindst vigtige og underordnede Side – saa viser det sig ogsaa tydeligt nok, deels hvorledes Directeur Sager forstaaer dette „Ökonomiske,“ at nemlig Daarevæsnets Indretning gjøres afhængigt af Communernes ökonomiske Midler, deels hvad han tænker sig ved „Statens specielle Control,“ idet han formener, at den bistrupgaardske Anstalt allerede nu staaer under en saadan overordnet „speciel Control af Staten“; men, da denne ikke er andet end Statens almindelige Overtilsyn med dette som med alle communale Anliggender, saa seer man, hvor uklart Direeteurens Begreb er ikke mindre om det controllerende Tilsyn, Staten bör have med Daareanstalter, end om det „ökonomiske“ Indgreb, der bör tilstaaes Communerne, Denne Selvmodsigelse er ligesaa aabenbar, som naar han paa eet Sted „fremsætter sine Anskuelse ikke uden Betænkeligheder, idet han maa erkjende, at hans Dom ingenlunde har faaet den Fasthed, at den jo kan omstödes“ – og paa et andet Sted af al Magt modsætter sig, at Sagen i sin Heelhed underkastes en Dröftelse, hvorved Mænd, der ere indviede i Faget, kunne faae Indflydelse paa dens Afgjorelse – en Betragtning, som har givet Etatsraad Stenfeldt Anledning til den Yttring, „at hans hele Hu er henvendt paa at unddrage Reformen for Bistrup Hospital fra

26

enhver anden Autoritets Bedømmelse end netop Fattigdirektionens og Communalbestyrelsens i Kjöbenhavn.”
Etatsraad Stenfeldt slutter sig til Philiatriens Andragende og Prof. Davids Anbefaling deraf og udtaler ligeledes aabent sin Erkjendelse af, at vi siden 1838, da Sagen af ham först blev bragt paa Bane i Östifternes Stænderforsamling, endog ere gaaede tilbage, medens Videnskaben dog siden den Tid er gaaet betydeligt frem. Kammerherre Neergaard kæmper for de smaa Detentions-Anstalter og navnlig for den i Nestved, ligesom ogsaa den kongelige Commissarius tager dem i Forsvar og söger imod Prof. David at forsvare den Behandling, der i den jydske Stænderforsamling blev Sagen til Deel. lövrigt udtale flere Medlemmer sig om Gienstandens Vigtighed og Krav paa at tages under Overvejelse. Höiesteretsadvocat Lehmann söger at vindicere den Anskuelse Anerkjendelse, at Helbredelses - Anstalter for Sindssvage ogsaa i den Henseende ere at betragte som en Statssag, at deres Opførelse bör skee paa Statskassens Regning – i hvilken Henseende han fornemmelig möder Modsigelse af den kgl. Commissarius og Kammerherre Castenschjold. Endskjönt dette Spöragsmaal egentlig ikke hörer ind under vort Forum, kunne vi dog ikke undlade at bemærke, at, naar vi tage Hensyn til Statens Forpligtelser imod en Classe af ulykkelige Borgere og til den mere alsidige og ubundne Anskuelse, efter hvilken Sagen maa behandles, naar det tilsigtede Öiemed skal kunne naaes og som man kan haabe at blive meest fremherskende, naar Sagen i alle Henseender betragtes som en Statssag,

maa vi efter vor Overbeviisning betragte Hrr. Lehmanns Mening som den principmæssig rigtigste; men paa den anden Side ville de Vanskeligheder, Sagen i saa rigelig Mængde allerede har truffet paa, vistnok i ikke ringe Grad foröges, naar den nu ogsaa i pecuniær Henseende skulde ordnes efter et ganske andet Princip, i Særdeleshed

27

da den saa tillige vilde komme til at beröre Hertugdömmernes Interesser som stridende imod det övrige Danmarks, og vi af Erfaring vide, hvilke nye Forviklinger derved vilde kunne foranlediges. Vi troe saaledes, at det, naar Sagen ikke skal stilles endnu længere i Bero, maa være nödvendigt, at den med Hensyn til Udredelsen af de til Helbredelses-Anstalter nödvendige Omkostninger behandles som provindsiel – men derfor ikke som communal. Dette Spörgsmaal kom ikke heller mere paa Bane under Forhandlingerne. – Det blev dernæst eenstemmigen vedtaget at overgive Philiatriens Andragende til Behandling af en Comite, til hvis Medlemmer valgtes Prof. David, Directeur Sager og Etatsraad Stenfeldt. Denne Comites Majoritet, David og Stenfeldt, udtalte sig i den af Comiteen afgivne Betænkning meget bestemt for det af Philiatrien indgivne Andragende i sammes Heelhed. Den viser saaledes, at i hele Kongeriget Danmark alene Kjöbenhavn og Fyens Stift ere forsynede med Anstalter, der nogenlunde kunne fortjene Navn af Helbredelses-Anstalter for Sindssvage; at af disse den indskrænkede Anstalt i Odense sjelden eller aldrig har optaget Patienter udenfor Fyens Stift, ligesom den ogsaa dertil mangler Plads, og at Anstalten paa Bistrup kun i et ringe Omfang kan optage andre Sindssvage end dem, der udgaae fra Kjöbenhavns Commune, som den i ethvert Fald ikke heller dertil er forpligtet*). Der oplyses, hvorledes de meest vægtige Autoriteter ere enige i at betragte de paa flere Steder oprettede smaa Detentions-Anstalter som feilfulde og ikke svarende til Öiemedet; det indrömmes, at der hidtil ikke er

*) Saaledes er det os bekjendt, at der i de senere Aar næsten stedse af blot Menneskeligheds-Hensyn optages i Bistrup Hospital Syge fra fremmede Communer, idet Pladsen egentlig allerede er optagen af Sindssvage fra Kjöbenhavns Commune, og denne Stiftelse har saaledes alt i flere Aar næsten til enhver Tid været overfyldt.

28

givet de rette Sagkyndige: Lægerne Anledning til at gjöre deres Anskuelser om denne vigtige Gjenstand gjældende, at det hele Daarevæsen hos os altfor meget er blevet betragtet fra et communal Standpunct, og hvad der hidtil paa de enkelte Steder er skeet, ikke er udfört efter eensartede Grundsætninger. Det vises endvidere, hvorledes den i 1830 hos os nedsatte Commission, i hvilken efterhaanden flere Læger fik Sæde, kun havde til Hensigt at undersøge, om og hvorledes Anstalten paa Bistrupgaard kunde udvides til et Rigshospital for Afsindige, uden iövrigt at have Daarevæsenets Organisation til Formaal, og hvorledes den endelig först efter 10 Aars Forløb kom til det

Resultat, at erklære den oven omtalte Udvidelse for utilraadelig. Der gjøres endelig opmærksom paa, at ikke faa Sindssvage her i Landet, som Følge af Mangel paa en ved Lov ordnet Bestemmelse for saadanne Tilfælde, ere underkastede en baade med Hensyn til Menneskelighedensog Lægevidenskabens Fordringer utilbørlig Behandling. Majoriteten af Comiteen kommer saaledes til det Resultat, at indstille til Forsamlingen at indgaae med en allerunderdanigst Petition om: „1) at der maa vorde nedsat en Commission, hvortil sagkyndige Lægers Medvirkning benyttes, for, efterat de fornødne Undersøgelser ere forudgaaede, at tage Daarevæsnets Tilstand her i Landet i Overveielse og derefter at gjøre Forslag om dettes meest hensigtssvarende Ordning overalt i Landet efter eensartede Principer, hvorefter et dertil sigtende Lovudkast maa vorde udarbejdet og forelagt de næste Stænderforsamlinger; og 2) at der ikke maa vorde oprettet flere smaa Detentions-Anstalter eller anvendes mere end det høist Nødvendige paa de bestaaende af forskjellig Slags og overhovedet ikke foretages nogen betydeligere Forandring i Daarevæsnets nuværende Indretning, förend samme maatte kunne ordnes paa foranførte Maade.”

29

Comiteens Minoritet, Sager, afgiver en herfra afvigende Betænkning, Vel tilstaaer han, at en almindelig Daarelov ikke haves, men formener dog, at der ikke fattes „Bestemmelser i Lovgivningen i denne Henseende.” For det Første kan nemlig „Ingen henbringes til en Dåareanstalt uden ved Dom eller ved Overövrighedens Bestemmelse, og ifølge heraf er det en Regel, at ikke Nogen fra en fremmed Commune optages i St. Hans Hospital paa Bistrupgaard uden Amtets Begjæring,” – i dette Punkt finder han saaledes ingen Betænkelighed. Dernæst anseer han det udenfor Kjöbenhavn hidtil vedkommende Præst og Politimester paaliggende Tilsyn med, at ingen Sindssyg henligger upaaagtet og uden Behandling, saa tilstrækkelig, at „der heller ikke i denne Retning kan være nogen Anledning til Forandring i det Bestaaende” – en Mening, vi i Særdeleshed maa finde i höi Grad paafaldende, da vi ikke kunne tænke os Directeur Sager uvidende om den magelöse Ligegyldighed, der i denne Henseende næsten overalt vises saadanne Ulykkelige, og hvorpaa dels flere autentiske Beviser ere offentliggjorte*), dels upaatvivlelig adskillige Facta netop maa være ham som Medlem af Directionen for Hospitalet paa Bistrup bekjendte. Fremdeles antager han det ikke for hensigtsmæssigt, at de forskjellige Anstalter for Sindssvage her i Landet indrettes og bestyres efter eensartede Regler, men troer, at en saadan „generel Lov ikke vilde blive synderligt andet end en overflödig Instrux for Regjeringen selv,” hvorimod det synes ham rigtigt, at „Staten har indskrænket sig til at give særegne Regler for de enkelte Anstalters Organisation og Anvendelse” – med andre Ord, at de forskjellige Anstalter af denne Natur bestyres saaledes, som de forskjellige Administrationer finde det hensigtsmæssigt og efter de Principer,

*) Vi tillade os saaledes f. Ex. at henvise til en af Dr. Hübertz i dansk Folkeblad 1844 Nr. 29 indrykket Afhandling.

30

som meest tiltale disse Autoriteter; thi Statens Overtilsyn under saadanne Omstændigheder vil i Virkeligheden ikke betyde meget mere, end at den vil paasee, at ingen betydelige Misbrug, som blive Gjenstand for offentlig Omtale, finde Sted. Hvor lidt man endog i den Henseende kan finde sig betrygget, vilde vi have let ved at anføre Exempler paa, dersom vi ikke fandt det rigtigst at lade Facta, der iøvrigt ere temmelig bekjendte, forblive saa vidt muligt i Forglemmelse, – Af disse Præmisser, hvis Betydning vi löseligen have karakteriseret, drager Directeur Sager nu sin første Slutning, „at en almindelig for hele Riget gjældende Lov ikke vil lede til noget Resultat af Betydning“ og at altsaa Östifternes Forsamling maa lade Jyllands Tarv i denne Henseende upaaagtet og kun bedömmes, „hvorvidt Daarevæsnet i Östifterne saavel fra Statens som fra det provindsielle Standpunkt lader Noget tilbage at önske.“

Direkteur Sager gaaer derpaa over til at omtale Anstalten i Odense, det vil sige dens ökonomiske Forhold, og yttre, at „denne Anstalt muligt lider af flere Ufuldkommenheder, skjönt den fra et almindeligt Synspunkt er hensigtsmæssig“ og dernæst om Anstalten paa Bistrup, „at det med Grundighed er udviklet af den Commission, som i 1830 blev nedsat for at undersøge St. Hans Hospital og Claudi Rossets Stiftelse paa Bistrupgaard og i 1840 afgav sin Betænkning desangaaende“, at denne Anstalt „maa paa Grund af Fundatser og Donationer vedblive at henhöre under Kjöbenhavns Commune.“ Vi tillade os dog ikke desto mindre at formene, at denne Anskuelses Rigtighed er langt fra at være hævet over al Tvivl, og, uagtet Commissionen ikke har mægtet at rydde de Hindringer af Veien, som vanskeliggjorde Sagens Ordning paa en anden Maade, antage vi dog, som ogsaa af Etatsraad Stenfeldt senere er godtgjort og af den kgl. Commissarius tildeels indrømmet, at de baade kunne og bör fjernes, og vi kunne ikke lade os rokke i denne Over-

31

beviisning ved Direkt. Sagers modsatte Paastand. Ogsaa fortjener det at fremhæves, al denne samme Commission, som efter Direkt. Sagers Mening „grundigt“ har udviklet, at Bistrupgaard maa forblive under Kjöbenhavns Commune, den har angaaende Vanskeligheden ved for andre Communer at faae deres Sindssvage ind paa Bistrup yttret, „at den efter de indkomne Beretninger maa antage, at ikke saa sjældent Afsindige, om hvis Helbredelse der har været grundet Haab, ei ere blevne indsendte, fordi Betalingen har været saa höi, at Communerne ikke have kunnet overtage Byrden. – Med Hensyn til det övrige Sjælland og Lolland og Falster, da formener han det at være „vistnok aldeles velbegrunder“ at der efter Resolutionen kun bör bestaae een Helbredelsesanstalt fælleds for Kjöbenhavn og samtlige andre Communer, men, da nu „St. Hans Hospital vedblivende skal tilhöre Staden,“ saa slutter han altsaa, at det er i sin Orden at „samtlige Curable fra Öerne“ söge Optagelse her, og at man med Hensyn hertil „afventer Afgjörelsen af, hvorvidt og under

hvilke Betingelser Kjöbenhavns Commune kan modtage de udenbyes Patienter." Dette er Directeur Sagers anden Slutning. – Kun med Hensyn til de smaa Detentions-Anstalter for incurable Sindssvage finder han en Forandring ønskelig; men selv her fremkommer han med Ytringer, der vidne om et efter hans Stilling paafaldende Ubekjendtskab til de factiske Forhold, et Ubekjendtskab, som man maa beklage hos den, der vil anstille Undersögelse om, "hvorvidt Daarevæsnet i Östifterne saavel fra Statens, som fra det provindsielle Standpunkt lader noget tilbage at ønske. Han udtaler nemlig, at Smaaanstalterne naturligviis ikke, imod den kgl. Resolutions Bydende, kunne anvendes til Cuuranstalter," ligesom ogsaa, „at man har al Anledning til at være forvisset om, at de i saadanne Anstalter optagne incurable Sindssvage behandles paa en human Maade". Idet vi

32

med Bestemthed benægte dette, ville vi ikke have vore Ord forstaaede saaledes, som om vi antage, at de forsætlig blive mishandlede; men vi tör paastaae, at den Behandling og Omgang, som disse ulykkelige Hjælpelöse paa de fleste af saadanne Steder ere Gjenstand for, paa Grund af de fra samme uadskillelige Forhold og Omstændigheder er meget langt fra at kunne kaldes human.

Endelig opstiller Directeur Sager sine tvende foregaaende Slutninger som Præmisses og udleder deraf den endelige Slutning, at det „ingenlunde vil være nödvendigt at nedsætte en Commission, da „en saadan ikke vil have noget væsentligt at bestille", men kun bevirke, at St. Hans Hospital paa Bistrup endnu i nogen Tid ikke vil komme til at „indtage den anseelige Plads iblandt Daareanstalter, hvortil den i saa mange Henseender egner sig" – men at dette vil ske (under en communal Bestyrelse), er en Forudsætning af Dir. Sager, der mangler sin Basis, og hvis Rigtighed vi paa ingen Maade kunne indrömme. Han foreslaaer altsaa, at Forsamlingen allerunderdanigst vil petitionere om: „1) at den ifölge Resol. af 7de Juli 1840 paabudne Reform af St. Hans-Hospital og Claudi Rosets Stiftelse maa blive fremmet til snarlig Afgjörelse; 2) at Forholdet definitivt maa blive fastsat imellem Kjöbenhavn og de andre Communer paa Sjælland, Möen og Lolland- og Falsters-Stift med Hensyn til Optagelsen af Sindssyge i Hospitalet; 3) at ikke flere mindre Anstalter til Sindssvage maa blive opförte i Östifterne, samt at den kgl. Resolutions Bydende angaaende de nærværende Anstalters Anvendelse nöie maa blive overholdt" – Det Sidste, hvorom han foreslaaer at petitionere, maa synes noget paafaldende, da han netop selv kort i Forveien har sagt, at det naturligviis ikke kan være andet, end at den overholdes, da det er „en kongelig Resolution."

Efterat Referenten, Prof. David, har oplyst, at Directeur Sager i sin Motivering uden Grund har givet Andragendet

33

Udseende af at ville have „Daarevæsnet betragtet i sin hele Oeconomi som en Statssag, henhörende under Finantserne," og efter med Hensyn hertil at have

tilbageviist hans „Uklarhed i Opfatningen af det rigtige Begreb“ – hvorpaa Directeur Sager svarer, at han ikke har meent Philiatriens Andragende eller Majoritetens Betænkning, men at han egentlig har „tænkt paa flere enkelte Ytringer i Bladene“ – holder Etatsraad Stenfeldt et Foredrag, hvori han vindicerer Regjeringens Ret til imod Directeur Sagers „juridiske Nödvendighed“ – ligesaavel med Hensyn til St. Hans Hospital paa Bistrup, som andre ved privat Godgjörenhed grundlagte Stiftelser f. Ex. ved flere lærde Skoler – at gjøre de Forandringer, som det Almindeliges Tarv i Tidens Löb kræver, ligesom ogsaa – hvad der er af megen Vigtighed – „at der med Hensyn til Bistrup Hospital alt ere foretagne flere Forandringer, der dog ei directe stemte med Testators udtrykte Villie.“ Han oplyser fremdeles, hvorledes Directeur Sager sammenblander Statens ledende Indgreb i Statsanliggender med dens controllerende Tilsyn med alle communale Anliggender, og altsaa ogsaa med Bistrupgaard, hvorved Directeuren meente det kunde faae Udseende af, at denne Anstalt allerede for Tiden behandlede fra Statens overordnede Standpunkt. Endelig gjør han opmærksom paa det Paafaldende i, at Directeur Sager vil have Forsamlingen til at petitionere om den ved Resol. af 1840 paabudne Reform af St. Hans Hospital fremmet til snarlig Afgjörelse, da Sagen endnu siden 1840 beroer ved Fattigdirectionen (af hvilken Hr. Sager selv er Medlem), for at denne skal afgive sin Erklæring. Kammerherre Neergaard föler sig mere tiltalt ved Minoritetens Anskuelse end ved Majoritetens. Han troer nemlig nok, at en Commission kunde „give Reglerne, hvorefter et godt Hospital for Afsindige skal være indrettet, men Hovedsagen – hvad dertil behöves og hvorfra de

34

fornødne Penge skulle tilvejebringes, derom vilde den neppe kunne meddele noget Tilfredsstillende.“ lövrigt foretrækker han „Regulativer og instruxer for hver enkelt Daareanstalt“ for en almindelig Daarelov – han antager, „at de smaae Opbevaringsanstalter kunne virke meget velgjørende – han oplyser endvidere, „at Sindssvage vandre om i Sognene, blive overalt gjerne modtagne, og vilde derfor ikke have det bedre, selv om man vilde bygge dem Slotte og Palaier,“ men at alligevel saadanne omvandrende Afsindige „efter en Snees Aars Forlöb blive Gjenstand for den offentlige Commiseration“. Endelig røber han i sit Foredrag en paafaldende Mangel paa Kjendskab endog til almindelig bekjendte Forhold, naar han nemlig omtaler, „at det ofte er Tilfældet med forskjellige hidsige Sygdomme, at de ere forbundne med en temporær Afsindighed,“ og formener, at der kunde blive Spörgsmaal om saadanne, paa Grund af en Feber eller anden acut Sygdom, temporært Afsindiges Indlæggelse i Daareanstalter – dog bemærker han meget rigtigt, at de let kunde komme sig „medens man skrev til en fraliggende større Anstalt“ „Det var ogsaa derfor,“ tilföier han, „at de i Roskilde forsamlede Amtmænd især holdt paa de mindre Anstalter – ligesom de ogsaa ansaaes for tjenligere i pecuniær Henseende.“ Sluttelig erklærer han sig enig med Directeur Sager, kun ikke i dennes 3die Indstillingspunkt „efterdi han, som sagt, antager, at det vilde være meget velgjørende at have i hvert af de forskjellige, folkerige Amter

i det mindste eet mindre Opbevaringssted". lövrigt maa det dog bemærkes med Hensyn til denne Kammerherre Neergaards og Directeur Sagers Meningsforskjellighed, at Directeur Sager, som ogsaa af Höiesteretsadvocat Lehmann blev fremhævet, först erklærer disse Smaaanstalter for "mindre heldige, upraktiske og betænkelige", men strax derefter igjen paa samme Spalte for „ikke i og for sig skadelige" og

35

derpaa atter faa Linier efter for „i og for sig lidet hensigtsmæssige." Advocat Lehmann tilföier, at det vilde være meget ønskeligt, hvis Forsamlingen kunde komme under Veir med, om disse Anstalter efter Directeur Sagers Anskuelse maa ansees for gavnlige eller for skadelige.

Sagen er nu, som man seer, stillet saaledes, at Kjöbenhavns Communal-Embedsmand og Fattigdirecteur af yderste Evne stræber at holde Anstalten bunden til Kjöbenhavns Commune, og at Amtmand Neergaard ikkun söger at gjennemføre Vedligeholdelsen og Oprettelsen af de af Amtmændene projecterede smaa Anstalter. En behagelig Modsætning hertil danner Kammerherre Benzons Yttring, at han endog kunde finde det ganske rimeligt, at Besidderne af det frie Hartkorn bidroge mere til dette Öiemeed end Besidderne af det ufrie, fordi hine i Reglen höre til de Classer af Samfundet, som ere meest udsatte for Sindssygdomme.

Den kgl. Commissarius formener dernæst, „at det Spöragsmaal, om Daarevæsnets Indretning er en Statssag eller en Communesag, væsenlig er en Ordstrid", forsaavidt „man vistnok er enig om, at det er en Indretning, som maa ledes af Statsregjeringen"; – men denne har jo ogsaa hidtil ledet Daarevæsnet, og desuagtet befinder det sig i en höist ufuldkommen Stilling, fordi det nemlig ikke trænger til en tillempet Ledelse, men til en indgribende Organisation. „Om ogsaa Regjeringen " siger han fremdeles, "skulde gaae ind paa den viborgske Forsamlings Indstilling, saa har den dermed aldeles ikke opgivet, at betragte Sagen som en Statssag"; – dersom dette skal forstaaes i Analogi med Maaden, hvorpaa Regjeringen efter den roskildske Forsamlings Indstilling i 1838 afgjorde Sagen, ved nemlig at forsamle Amtmændene og oprette smaa Detentionsanstalter, uden at have hørt sagkyndige Lægers Betænkning, da er en

36

saadan Maade at behandle Daarevæsnet „som Statssag" paa, ikkun lidet ønskelig for sammes Fremme.

Directeur Sager tager til Indtægt, hvad den kgl. Commissarius har anfört, forsaavidt det ikke strider imod, hvad han i sit i dansk Ugeskrift offentliggjorte Votum har anbefalet, og söger ligeledes at bortdemonstrere de Modsigelser og Besynderligheder i hans Minoritetsvotum, hvorpaa der af Stenfeldt og Lehmann er bleven gjort opmærksom, uden at dog hans Forsög i denne Retning kan siges at være lykkedes. lövrigt gjentager han alt sit tidligere Anförte og tilföier blot, "at han har et Slags Antipathi imod Commissionsforhandlinger. i dette Anliggende, fordi Stiftelsen hidtil har sygnet under Commissioner" – hvortil

senere Prof. David gjør den meget træffende Bemærkning, „at man ligesaa vel kunde komme til den Anskuelse, at Bistrupgaards Stiftelse ikke skulde have en Direction, da den ogsaa har sygnet under Directioner“

Prof. David reassumerer dernæst Sagen i et klart og grundigt Foredrag. Han fører Forsamlingen tilbage til den egenlige Gjenstand, viser, hvorledes Daarevæsnet aldrig er blevet undersøgt i sin Heelhed, og at man væsenligst deri maa søge Grunden til, at det aldrig er bleven ordnet paa nogen tilfredsstillende Maade. Han gjør opmærksom paa, hvorledes det af den fra 1830—40 eksisterende Commission er udhævet, at ikke sjelden Afsindige, om hvis Helbredelse der har været grundet Haab, ei ere blevene indsendte til Bistrup, fordi den nuværende Betaling er Communerne for høi, og at netop efter det Forslag Directeur Sager har offentliggjort og i Stændersalen forfægter, Communerne udenfor Kjöbenhavn i Fremtiden vilde komme til at betale endnu mere for deres Syge – han spørger dernæst, „hvorledes man vil kunne forsvare Fortsættelsen ja endog Forværrelsen af den tidligere Tilstand, at Communerne, fordi det var dem for dyrt at faae deres Afsindige ind paa

37

Bistrup, ikke sjeldent have ladet disse gaae til Grunde?“ Han fremhæver, at Sagers Minoritetsvotum egenlig vilde have til Følge, at Kjöbenhavn vil beholde sin Anstalt paa en eller anden Maade reformeret, det øvrige Land derimod være rykket endnu længere bort fra Udsigten til at kunne sørge for sine Afsindige. Som en i denne Strid med Fattigdirecteur Sager ret mærkelig Oplysning meddeler han ogsaa, hvorledes den ovenomtalte Commission, efter at have forlangt nogle nødvendige Oplysninger af Fattigdirectionen, maatte vente halvfemte Aar, inden den kunde opnaae at erholde tilfredsstillende Svar fra samme. Da Hr. Sager endelig til Støtte for sin Menings Rigtighed havde paaberaabt sig sin særdeles Overensstemmelse med Stadsphysicus, viser Professor David ved den af vort Selskab afgivne Betænkning over Hr. Sagers Afhandling (hvilken Betænkning netop Stadsphysicus havde haft speciel Andeel i at udarbejde), hvorledes just en væsenlig Uoverensstemmelse finder Sted imellem dem med Hensyn til Grundanskuelsen af Sagen. Directeur Sagers Svar paa Prof. Davids Foredrag er som hidtil væsenlig en Gjentakelse af hans tidligere Anførte, kun at han til Slutningen tilføier, at der kunde dog maaske fremkomme den Betænkelighed ved hans sidste Indstillingspunkt (det eneste, hvori han hidtil syntes enig med Comiteens Majoritet og med Philiatrien), at derved kunde forhindres Oprettelsen af en lille Detentions-Anstalt i et eller andet Amt, men at dette ikke skulde være den egenlige Mening. Nu bliver naturligviis Kammerherre Neergaard aldeles enig med Directeur Sager, da han seer, at denne ikke har Noget imod, at „mindre Anstalter for Sindssvage blive opførte i Östifterne der, hvor de hidtil ikke fandtes og hvor man har dem nödige.“ Efterat saaledes Dir. Sager er bleven enig med Kammerherre Neergaard, finder han ogsaa, at Philiatrien – hvad vi forövrigt paa det Bestemteste maa protestere imod – og han i Grunden ere

38

enige, idet han ligesom vi vil have Daarevæsnet undersøgt; kun er der den Forskjel, at han vil have Sagen ordnet uafhængig af en saadan Undersøgelse, og vi kunne rigtignok ikke indsee, hvortil saa en Undersøgelse skal finde Sted. Etatsraad Stenfeldt bemærker ganske rigtig, at Discussionerne synes at nærme sig en Comitee Forhandling, hvorfor han foreslaaer, at de afbrydes og at Majoriteten og Minoriteten søge at forene sig i Comiteen, hvilket derpaa Referenten ogsaa gaaer ind paa. Nu synes imidlertid fra flere Sider det, som i den jydsk Stænderforsamling blev betegnet ved "Hartkorns frygten", at ville gjøre sig gjeldende, og det først hos Kammerherre Scavenius, der vel finder det meget ønskeligt, "at anbringe de Afsindige i en Daareanstalt, men vel at mærke for saa godt Kjøb, at Fattigvæsenet kan inklade sig derpaa, thi, hvis det blev saa dyrt som paa Bistrup, befrygter han, at de Anstalter, som i Sognene ofte anvendes til at opbevare disse Ulykkelige, og som ikke sjeldent ere af den Beskaffenhed, at man maa ynkes over deres (de Sindssyges) elendige Tilstand, ville vedblive som hidtil" – derfor frygter han for at de smaa "ikke kostbare" Detentions-Anstalter skulle blive fraraadte, idet han antager, "at, om de end ikke skulle være skikkede til at fremme de deri indsatte Patienters Helbredelse, vilde de dog være et meget godt Middel til" paa en saa lidt bekostelig Maade som muligt "at gjøre de Sindssyge uskadelige." Hertil slutte sig flere af Forsamlingens Medlemmer, blandt andre Capitain Buchwald, der desuden vil have de smaa Anstalter bibeholdte som et Middel til at fremme "Concurrence mellem Lægerne, og give Regjeringen Leilighed til at fremdrage den, der udmærker sig ved Afsindiges Behandling," Den kgl. Commissarius oplyser endelig, at den ene af de to Commissioner, under hvilke Dir. Sager meente at Bistrup-

39

gaard's Stiftelse har hensygnat, bestod i en af ham i 1823 paa kongelig Betaling "og i et indskrænket oconomisk Öiemed foretagen Inspection af Bistrup Hospital, som tilendebragtes i 2 Dage." Der bliver saaledes af disse Commissioner, der have vakt "Antipathi" hos Fattigdirecteur Sager, strængt taget kun een tilbage, nemlig den, som maatte vente 4½ Aar paa at erholde de Oplysninger, den forlangte af Kjöbenhavns Fattigdirection. Iövrigt synes det os, som den kgl. Commissarius i dette Foredrag ikke er utilböielig til at erkjende det Rigtige i Philiatriens Andragende (jvf. Roeskilde St. Tidende Nr. 170 S. 2706 og 2707); og hermed sluttes da den foreløbige Behandling.

Da Sagen kom til endelig Behandling, havde Majoriteten forandret sine ovenfor meddeelte 2 indstillingspunkter saaledes, at den ikke længer androg paa "Nedsættelsen af en Commission, hvortil sagkyndige Lægers Medvirkning maatte benyttes", men i det Sted, "at det maatte behage Hans Majestæt, paa den meest Hensigtssvarende Maade at lade Daarevæsnet's Tilstand og Landets Trang til Anstalter for Sindssvages Cuur og Behandling undersøge og "at denne Undersøgelse maa fremmes paa den hurtigste Maade". Foruden denne Forandring tilføier Majoriteten som et 3die Indstillingspunkt, "at det i Petitionens Præmisses udtrykkeligen maa udtales, at det forudsættes, at de

ifølge Resol. af 7de Juli 1840 paabegyndte Forhandlinger angaaende Reformen af Bistrupgaards Hospital ei derved afbrydes." Dette er en Indrømmelse, som vi havde ønsket den gode Sags Forfægtere ikke vilde have gjort; thi, hvis disse "Forhandlinger" skulde föres saaledes, at de ledede til noget Resultat, vilde de upaatvivleligen for en stor Deel tilintetgjöre Nytten af den foreslaede Undersögelse og forhindre Sagens Ordning efter eensartede Principer. Som man seer af de Ord, hvormed Referenten indleder Forhandlingerne,

40

er det ogsaa kun skeet i det Haab, at hine "Forhandlinger" ikke ville foranledige nogen endelig Beslutning med Hensyn til Bistrup. Directeur Sager er derfor ei heller tífreds hermed, men stiller i Stedet det subsidiaire Amendement (ifald de to förste Indstillingspunkter antoges), "at det udtales i Præmisserne, at det forudsættes, at de ifølge kgl. Resol. af 7de Juli 1840 besluttede Udvidelser og Forbedringer ved St. Hans Hospital paa Bistrupgaard, der ere fornödne for at det fuldkomment kan svare til sin Hensigt, ikke standses ved de indledte Undersögelser."

Endelig har Kammerherre Scavenius forlangt sat til Afstemning, om Petition angaaende denne Sag bliver at indgive.

Etatsraad Stenfeldt begynder Discussionerne med at udtale sig om, hvorledes han har tænkt sig Undersögelserne kunne anstilles uden dertil at benytte en Commissiön, nemlig ved at lade en dygtig administrativ Embedsmand i Forening med en lægekyndig med Psychiatrien fortrolig Mand foretage en Reise i Landet og anstille locale Undersögelser. Forsaavidt som Undersögelserne angaae, kan derimod ei heller indvendes Noget; men til at "udarbeide et Forslag til en Reorganisation af Daarevæsnet i dets Heelhed og efter eensartede Grundsætninger" vilde vistnok flere Kræfter være nödvendige. Han appellerer til Slutning til Forsamlingens Æresfölelse, som för har givet sig tilkjende ved "Interesse for Anliggender, der staae höiere end de blot materielle Interesser."

Directeur Sager gjentager det Samme, han ved den foreløbige Behandling alt flere Gange fremförte; kun er han nu igjen af en anden Mening end Kammerherre Néergaard og vil have de smaa Detentions-Anstalter "stillede i Bero."

Kammerherre Scavenius motiverer sit Forslag, Afviisningen af enhver Petition desangaaende, saaledes, at han vel ikke veed, hvad der i denne Sag er det bedste, men det veed

41

han, "at naar man ikke veed, hvor mange Penge der behöves til den foreslaede Forandring, eller hvorfra de skulle tages, skal man ikke tilraade saadant." "Idetmindste", siger han, "har dette for ham viist sig som det, der maa være et Hovedpunkt for Forsamlingens Betragtning." Men det forekommer os, at Hr. Kammerherren virkelig forlanger vel meget, idet han vil, man skal

sige "hvor mange Penge der vilde behöves til den foreslaaede Forandring", naar der dog först efter de anstillede Undersögelser kunde blive Tale om, hvori Forandringen skulde bestaae. De smaa Detentions-Anstalter mener han som forhen at være ganske fortræffelige, for at "Communerne der kunne anbringe deres Sindssvage for en billig Priis."

Prof. David réassumérer atter Sagen og stiller Forsamlingen klart for Öie, paa hvilket Standpunkt den nu staaer. Han viser, at der egenlig foreligge tre forskjellige Anskuelse, den ene, Philiatriens, hvilken Majoriteten af Comiteen understötter, ifölge hvilken, "den kgl. Resol. af 7de Juli 1840 fra det lægevidenskabelige Standpunkt betragtes som en Calamitet, og der dog for Forsamlingen maa have Vægt derved, "at den udgaaer fra sagkyndige Folk, der ere competente til at have en Mening derom"; den anden, Directeur Sagers, er denne aldeles modsat, idet han vil have Forsamlingen til at petitionere netop om det, som Philiatrien fraraader*) den tredie er Kammerherre Scavenius's, som ingen Petition vil have indgivet, fordi det, man skulde bede om, vil koste Landet Penge. Foruden at bemærke det sörgelige og lammende for Stændernes Virksomhed, det

*) Philiatrien og Comiteens Majoritet vilde have Daarevæsnet undersøgt i dets Heelhed; Directeur Sager vil have Bidstrupgaard skyndsomst omformet efter Resolutionen af 7de Juli 1840, hvorved hiin Undersögelse for én stor Deel vilde blive overflödig.

42

vilde medföre, ifald de finantsielle Hensyn i den Grad skulde gjöre sig gjældende i deres Forsamlinger, gör Professor David tillige opmærksom paa, at den Plan, som efter de foregaaende nödvendige Undersögelser maatte blive udkastet, jo igjen vilde forelægges Stænderne til Betænkning, og at der da vil være Tid og Leilighed til at gjöre de öconomiske Hensyn gjældende, forsaavidt disse vare af Vigtighed, hvorhos han ogsaa minder om, at Bekostninger heller ikke vilde undgaaes, ifald Directeur Sagers Forslag tages til Fölge. Naar Kammerherre Scavenius tillige ved sit Amendement fraraader den Indstilling, at ingen flere smaa Detentions-Anstalter oprettes, er han, som Prof. David rigtig bemærker, ikke i den fuldkomneste Harmoni med sig selv, da han nemlig erklærer ei at kunne have nogen begrundet Mening om Sagen og dog tilraader det, som netop lægekyndige Mænd, der kunne have en begrundet Mening derom, saa stærkt fraraade. Prof. David oplyser dernæst ved nogle Exempler, hvorledes disse Detentions-Anstalter ogsaa misbruges som Cuuranstalter, altsaa for Patienter, om hvis Helbredelse man kunde have grundet Haab, hvis de i rette Tid vare blevne indlagte paa en större og behörig indrettet Anstalt, og hvorledes det er en uundgaaelig Fölge af Forholdenes Natur, at saadanne Misbrug maa finde Sted.

Vi kunne nu meget vel begribe, at Forsamlingen efter den Gang, Discussionerne havde taget, kan have været i Forlegenhed, da det nærmede sig til Voteringen. Imidlertid troe vi dog ikke, at Nogen kan have været i Tvivl

om, at Philiatriens Andragende baade fra Humanitetens og Lægevidenskabens Standpunkt maatte være at anbefale; men at flere Deputerede, for hvem de finansielle Hensyn maatte have overveiende Betydning, desuagtet vilde fraraade Petition, det viste noksom de Yttringer, der vare fremkomne baade ved den foreløbige og endelige Behandling af Sagen, Der er alligevel Sandsynlighed for, at Majoriteten

43

af Forsamlingen vilde have udtalt sig for Andragendet, dersom ikke ganske uventet en Mand, som hidtil aldeles ikke havde yttret sig, og hvis Ord i enhver Sag, i hvilken han har udtalt sin Mening, altid have haft en betydelig Indflydelse, nemlig Bankdirecteur Bang, havde reist sig for at afgive den Erklæring, at han stemte imod Petitions Indgivelse. Han benægter, at pecuniære Hensyn bevæge ham hertil, men at det forekommer ham, "at Sagen stiller sig saaledes, at der skulde tillægges det fra en Deel Læger indgivne Andragende og de deri udtalte Anskuelse en saadan Vægt, at Forsamlingen i Henhold hertil skulde underkjende den Anskuelse fra det medicinale Standpunkt, som man bör antage, at Regjeringen deels har taget Hensyn til ved at affatte Resolutionen af 1840 og deels fremdeles vil tage Hensyn til ved Resolutionens Udførelse", ligesom han ogsaa siger, at Forsamlingen "maa antage, at der er forskjellige Meninger imellem de Sagkyndige." Det er imidlertid tidligere oplyst af Prof. David og Directeur Sager, ligesom det ei heller af den kgl. Commissarius er modsagt, at Regjeringen ikke har indhentet det kgl. Sundheds-Collegiums eller nogen anden competent Medicinal-Autoritets eller Medicinalpersons Mening, inden den afgav denne Resolution af 7de Juli 1840, og vi kunne derfor ikke begribe, hvorledes Etatsraad Bang kan ville, at Forsamlingen alligevel bör antage, Regjeringen har gjort det. Ligesaa lidt kunne vi forstaae, hvorfor Etatsraad Bang vil have Forsamlingen til "at antage, at der er forskjellige Meninger imellem de Sagkyndige" (d. e. Lægerne). Vi kjende ikke nogen Læge, der i denne Henseende tænker anderledes end vi; og vi vide ikke, at Nogen har offentliggjort en fra vor afvigende Mening i denne Sag. Derimod indsee vi let, at der i Stænderforsamlingen, hvor en saadan Kundskab ikke kunde have, maa have været Mange, der forstod Etatsraad Bang saaledes,

44

som om det var ham bekjendt, at der "Iblandt de Sagkyndige var forskjellige Meninger" – og, var dette saa, vilde der unægtelig være nogen Grund for Stænderforsamlingen til at afslaae Indgivelsen af en Petition. En saadan i et saa vigtigt Anliggende og i et afgjørende Moment henkastet Insinuation har i høi Grad maattet forundre os; og, ligesom vi for en stor Deel troe at maatte tillægge Etatsraad Bang Ansvar for Sagens Udfald, saaledes maa vi beklage, at han ikke har navngivet de Sagkyndige, han har haft for Öie, for at disse derved kunde bringes til offentlig at vedgaae og forsvare et Votum, som synes at have forspildt vore Bestræbelser for ogsaa i denne Retning at bringe vort

Fædreland ind paa civiliserede Nationers Standpunkt. Etatsraad Bangs Yttringer overraske os saa meget mere, som vi ikke kunne indsee, hvorfor han ei har gjort denne Mening gjældende ved vort Andragendes Forebringelse for Forsamlingen, men, ligesom alle de övrige Deputerede, stemt for Nedsættelsen af en Comite og Behandling af Sagen i Forsamlingen, der saaledes kom til at anvende meget af sin kostbare og efter de övrige Sagers Mængde og Vigtighed sparsomme Tid paa en Sag, som – vi skjönne ikke rettere – Etatsraad Bang strax maatte have forlangt afviist, ifald han da virkelig nærede den Mening, han nu udtaler.

Det er iövrigt naturligt, at mange Deputerede, som maaske kunne have önsket at undgaae de Omkostninger, Reorganisationen af Daarevæsnet vil medföre, herved have fölt en Betryggelse for at stemme imod Andragendet. Efterat nemlig Etatsraad Bang havde fremsat den Formening, at Spörgsmaalet selv for Sagkyndige er dunkelt, og at man godt kan have andre end finantsielle Grunde til at stemme imod det, og efter Etatsraadens korte, men indholdsrige Tale kan man let forudsige Resultatet af Stemmegivningen. Den kgl. Commissarius ytrer noget efter, at der mulig vil finde nærmere lægevidenskabelige Undersögelser Sted, inden

45

nogen Plan om Bistrupgaards Reform sanctioneres, og angiver forskjellige Maader, hvorpaa dette Hospitals Afbenyttelse af andre Communer kan tænkes ordnet; men, da Prof. David netop i disse Yttringer seer Grunde til at anbefale vort Andragende, vil Commissarius dog ikke have, at man maa tillægge disse hans Yttringer nogen videre Betydning. Commissarius gjør til Slutning som Forsvar for de smaa Detentions-Anstalter en Bemærkning., der, da han har beholdt det sidste Ord, ikke er bleven besvaret – hvorfor vi her skulle gjøre det. Han siger nemlig, at Lægen ved en saadan Anstalt som en samvittighedsfuld Mand ikke der vil beholde Individder, der muligviis kunde være qvalificerede til at indlægges i en Helbredelses-Anstalt, men, naar han er i Uvished om en saadan Person er curabel eller incurabel, netop vil andrage paa hans Forflyttelse til en Helbredelses-Anstalt. Dette formene vi med Bestemthed at burde modsige; thi Lægerne ere ligesaa lidt som andre Mennesker frie for menneskelige Svagheder, og det vil derfor vel kunne ske, at en saadan Læge, uden derfor at kunne beskyldes for Samvittighedslöshed, kan, fristet af Haabet om selv at kunne hidföre Patientens Helbredelse og tilskyndet af de Vanskeligheder, som i flere Tilfælde ere forbundne med Forflyttelsen, forledes til at beholde den Sindssyge i sin egen Anstalt, saameget mere som det Spörgsmaal, om en saadan vil kunne helbredes eller ikke, kun med Vanskelighed kan bestemmes. Denne Pröven paa Helbredelse er nemlig en af de væsentligste Misligheder ved de smaa Detentions-Anstalter. Man er glad ved i sin Nærhed at have en saadan Anstalt, hvor den Syge öieblikkeligen kan anbringes og være under Tilsyn, men kommer netop derved, i sit Haab om en mulig hurtig Helbredelse, til at opsætte de fornödne Foranstaltninger for at faae ham indlagt i en behörig organiseret Kur-Anstalt, og naar

46

han saa endeligen optages i en saadan, er den gunstigste Tid for den egenlige psychiatriske Behandling altfor ofte forspildt. Jföolge de bekjendteste Psychiatrers Formening er det saaledes i Regelen til Skade for sindssyge Patienter, naar de först indlægges i almindelige store Hospitaler, hvor de ifölge Forholdenes Natur ligesaa lidt som i de smaa Anstalter kunne behandles paa passende Maade.

Ved Afstemningen forkastedes Majoritetens Indstilling med 32 Stemmer imod 18, Minoritetens (at den ifölge kgl. Resol. af 7de Juli 1840 paabudne Reform af St. Hans Hospital og Claudi Rossets Stiftelse maatte fremmes til snarlig Afgjörelse) med 46 Stemmer imod 4; og, da det saaledes ved disse Afstemninger var afgjort, at ingen Petition blev at indgive, bortfaldt naturligviis Kammerherre Scavenius's Amendement.

Vi ville nu i al Korthed tilföie nogle endelige Bemærkninger. Sagen er saaledes ifjor först reist i den jyske Stænderforsamling ved et af to Deputerede indgivet Andragende. Der fattedes imidlertid denne Forsamling paa Mænd, som havde tilstrækkelig Kundskab til den Gjenstand, hvorom Talen var, en Kundskab, man hverken kan forudsætte eller forlange hos dem, hvem saadanne Forhold naturligviis ere fremmede. Det kan derfor ikke være overraskende at see de Hensyn, der ligge dem alle nær, de oeconomiske Hensyn spille en saa betydelig Rolle; kun maae vi beklage, at det fornemmelig er de Medlemmer af Forsamlingen, hos hvem man burde forudsætte den større Grad af Intelligens, nemlig de større Godsbesiddere, der glemme de höiere, humane og videnskabelige Hensyn over de reen materielle. Denne Forsamling manglede desuden aldeles den Basis, som var given Østifternes Forsamling, idet der ikke forelaae den en af Sagkyndige afgiven motiveret Mening om den Maade, hvorpaa Daarevæsnet antoges rettest at burde ordnes. Det sees

47

ogsaa tydeligt, at Forsamlingen ikke havde fattet det Standpunkt, hvorfra Sagen burde betragtes, og, da dette nu ikke stod til at ændre, indgik vort Selskab med sit Andragende til den roskildske Stænderforsamling i det Haab, at kunne faae oprettet, hvad der ved Forhandlingerne i den viborgske Stænderforsamling var blevet forspildt.

I Professor David fandt Sagen her en talentfuld Forsvarer og — forudsat Sandheden af hvad der almindeligviis siges om den roskildske Forsamlings overveiende Intelligens — maatte man ogsaa vente, at de höiere, mere humane Hensyn nu vilde indtage den Plads, hvortil de have en naturlig Berettigelse. Uheldigt var det derfor, at Directeur Sager, i sin iövrigt naturlige Interesse for Kjöbenhavns Commune, ikke havde tilstrækkelig aabent Öie for det Heles Bedste. Ved sin Stilling som Medlem af Administrationen for Bistrupgaards Stiftelse og ved sit nærmere Kjendskab til Daarevæsenet, end største Delen af de övrige Deputerede, maatte han ved sin Opposition meget svække Indtrykket af Prof Davids fortrinlige Forsvar. Söger man altsaa overhovedet at betegne Directeur Sagers Indgreb i denne Sag, da finde vi i ham den, i Forhold

til sin Stilling, i denne Sag oplyste Fattigdirecteur, der vel har vundet saa megen Indsigt i Daarevæsnet, at han derved er kommen til Erkjendelse af den bistrupgaardske Anstalts nuværende höist mislige Stilling og dens Trang til væsenlige Reformer, saafremt ikke Videnskaben og Humaniteten skulle geraade i Reaction mod det forstenede Communal- og Fattigvæsens Princip, og derved berede dettes Herredömme en brat og önskelig Ende, men han har ikke formaaet i den Grad at trænge ind i denne Sag, at dens Forhold til Staten er blevet ham klart, og han omklammer derfor den bistrupgaardske Stiftelse, dette fra gammel Tid Fattigvæsnets sörgelige Bytte, med en Overanstrængelse, der ikke blot tilhyller hans Blik for

48

Daarevæsnets Heelhed, men lader ham endog i sin Iver see sig selv i en illusorisk Enighed med Philiatrien, hvis Grundanskuelser ere hans aldeles modsatte. Hertil kom nu Kammerherre Neergaards Iver for at bevare de smaa Detentions-Anstalter og samme Deputeredes tilligemed Kammerherre Scavenius's Bekymring for de Udgifter, Foranstaltningerne til Daarevæsnets Fremme vilde medføre; og, da denne Bekymring synes at have fundet Anklang hos adskillige af Forsamlingens Medlemmer, kom naturligviis den omtalte Dissens imellem de to Deputerede, der havde störst Sagkundskab, saadanne Medlemmer vel tilpas. Til disse slutter sig nu tilsidst en Mand, til hvis Stemme i det mindste den sidst afholdte roskildske Stænderforsamling i enhver vigtig Sag synes at have lyttet med en særdeles Opmærksomhed, Etatsraad, Bankdirekteur Bang, og tilföier nogle mystiske Grunde, hvorfor han slutter sig til de materielle Interessers Forsvarere – og hvorledes skulde da vort simple, paa blot humane og videnskabelige Motiver stöttede Andragende, om ogsaa nok saa varmt understöttet af Referenten, kunne bestaae i Kampen mod en saadan Coalition? Regjeringens Organ, den kgl. Commissarius, har vistnok ikke heller ydet vort Andragende den Deeltagelse og Understöttelse, som vi troe det fortjener netop fra Regjeringens Side; men det forekommer os dog, at hans Modstand ikke er betydelig og let lader sig forklare af hans Bestræbelse for at hævde det Bestaaendes Ret. Han har endog gjort mange Indrömmelser, som synes at bevidne, at han erkjender det Grundede i vort Andragende. I een Henseende maae vi navnlig være ham megen Tak skyldige, deri nemlig, at han har udtalt det som en afgjort Sag, at Bistrups Hospital kan afhændes af Communen til Staten, medens det, om vi ikke tage meget fejl, var det eneste egenlige Resultat, hvortil den 10-aarige Commission kom, at dette ikke kunde ske. I det

49

Hele kunne vi, som vi ovenfor have berört, ikke forundre os over de Foranstaltninger, Regjeringen hidtil har truffet med Hensyn til Daarevæsnets Ordning, naar vi undtage den beklagelige Omstændighed, at Resolutionen af 7de Juli. 1840 udkom, uden at "nogen Medicinal-Autoritets Mening desangaaende i Forveien blev æsket; thi de trufne Foranstaltninger ere jo kun

Følgen af Stændernes Andragender, og Lægerne have ikke selv forhen søgt at oplyse, hvor urigtig den Vei var, som man var slaaet ind paa.

Men selv naar vi i Tankerne søge at stille os paa det økonomiske Standpunkt, som vore Stænderforsamlinger have indtaget, kunne vi endda ikke andet end finde deres Afgjørelse af Sagen uklog. Danmark staaer dog virkelig – det er almindelig anerkjendt – i de civiliserede Nationers Række; og naar det, som vi haabe, vil hævde denne Plads, kan det, ligesaa lidt med Hensyn til Daarevæsnet som til Fængselsvæsnet, i lang Tid ikke blot blive staaende, men endogsaa gaae tilbage, medens alle andre civiliserede Nationer gaae frem. Tidens Fordringer ville ogsaa i dette Punkt naae vort Fædreland, og, naar da om kortere eller længere Tid en hensigtsmæssig Reform af vore Daareanstalter ikke mere lader sig afvise, da ville de Omkostninger, som nu maae anvendes for at udbedre det gamle System, der hidtil er fulgt, være spildte, og "Hartkornets" Udgifter i denne Anledning ville da blive en heel Deel større, end om man nu, da dog Alle erkjende, at „Noget bör gjøres“, følger en fornuftig Plan, om ogsaa denne for Öieblikket kræver store Udgifter. Og hvad er det da, Philiatrien har villet? Har den maaske forlangt Voteringen af en betydelig Sum til Opnaaelsen af det Öiemed, for hvilket den har interesseret sig? Tvertimod indskrænker vort hele Forlangende sig til, at, da en Reform dog almindelig erkjendes for nødvendig, Sagkyndiges Mening maa blive hørt, forinden Planen for Reformen fastsættes, og

50

denne da gennemføres efter eensartede Principer for hele landet. Naar denne Plan er udkastet, da vil den naturligviis igjen blive forelagt Landets Stænderforsamlinger, og da ville disse have at overveie, hvorvidt og hvorledes de i Planen foreslaaede Bekostninger skulle foretages. At ville have Sagkyndiges Indflydelse udelukket, for maaske derved at faae Reformen udført paa en mindre bekostelig Maade, men selvfølgelig ogsaa til Skade for Öiemedets heldige Opnaaelse, det synes virkelig at vidne om en Opfattelse af Sagen, der ikke er en Stænderforsamling værdig. Vi have nu opfyldt den Forpligtelse, vort Kald paalægger os, idet vi ikke ved den Modstand, vi have mødt, ere blevne afholdte fra vedblivende at forsvare de Ulykkelige, hvis naturlige Talsmænd vi ere. Vi haabe ogsaa sikkert, at vore Bestræbelser ikke ville blive frugtesløse. Regjeringen kan fornuftigviis ikke andet end ønske, at den i denne, som i enhver anden Sag, der har Forbedring af de sociale Öiemed til Gjenstand, maa blive tilstrækkelig oplyst, og de Hindringer, som derefter muligviis kunne stille sig i Veien for dens hensigtsmæssige Ordnen af Sagen, ville da have deres Oprindelse i Folkets Utilböielighed til at udrede de Udgifter, som blive nødvendige. Det er derfor paa den offentlige Mening man fornemmelig maa virke, og dette kan kun ske ved igjennem Pressen at oplyse, hvilke Forpligtelser man har imod de ulykkelige Sindssyge, og hvor stor Trangen er til hensigtsmæssige Helbredelses-Anstalter for Saadanne. Lykkes det först at gjøre denne Overbeviisning klar og almindelig, da ville ogsaa Hindringerne fjernes; thi, saavist som det er, at den offentlige Mening staaer

over Stænderforsamlingernes, saa vist er det ogsaa, at den, naar den først er vaagnet til Klarhed og Selvstændighed, vil vide at gjøre sig gjeldende i de Forsamlinger, der dannes af Folkets Udkaarede.